

TARTU ÜLIKOOL
RAKE

Sisekaitseakadeemia pääste- korraldaja kutseõppe läbiviimise analüüs

Aruanne
September 2018

Uuringu tellis Sisekaitseakadeemia. Uuringu koostas Tartu ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskus RAKE.

Uuringu autorid: Kerly Espenberg
Kaidi Nõmmela
Sille Vahaste-Pruul

Autorid tänavad Katerina Mudarrissov, Ain Karafini ja Ülle Jõessart ning kõiki häirekeskuse töötajaid, kes vastasid küsitlustele ja osalesid fookusgruppides.

Viitamine: Espenberg, K., Nõmmela, K., Vahaste-Pruul, S (2018). Sisekaitseakadeemia päästekorraldaja kutseõppe läbiviimise analüüs. Aruanne. Tartu: Tartu Ülikool.

RAKE on võrgustikutüüpi rakendusuuringute keskus. Meie missioon on suurendada teadmisel põhineva otsustamise osakaalu Eesti ühiskonnas. Peale RAKE meeskonna kaasame parima kvaliteedi tagamiseks oma uuringutesse valdkonnaeksperte nii Tartu ülikoolist kui ka vajaduse korral väljastpoolt. RAKE võrgustik hõlmab kõiki Tartu ülikooli sotsiaalteadlasi ning meditsiini-, loodus-, tehnika- ja humanitaarteaduste valdkonna esindajaid.

Kontaktandmed: RAKE
Lossi 36-312
51003, Tartu
www.rake.ut.ee

Sisukord

Sissejuhatus.....	4
1. Ülevaade päästekorraldaja õppest ja õppuritest.....	5
2. Uuringu metoodika	8
2.1. Dokumendianalüüs	8
2.2. Küsitlused vilistlaste ja tööandjate seas	8
2.3. Fookusgrupiintervjuud tööandjate ja ekspertidega.....	10
3. Vilistlaste ja tööandjate tagasiside päästekorraldaja õppekavale	11
3.1. Üldine rahulolu sisekaitseõppe õppekavaga	11
3.2. Üldine hinnang õpingute korraldusele	21
3.3. Politsei õppemoodul	24
3.4. Pääste õppemoodul	27
3.5. Meditsiini õppemoodul.....	29
3.6. Praktika häirekeskuses.....	31
3.7. Praktika politseis, päästeametis ja kiirabis	33
Kokkuvõte: olulisemad probleemid, astunud sammud nende parandamiseks ja soovitused	38

Sissejuhatus

Häirekeskus on abiandmise ahelas inimese jaoks esimene lüli, millest sõltub olulisel määral abi saamise kiirus ja kvaliteet, sageli ka inimese elu, tervise ja vara päästmine. Päästekorraldaja on seega esimene, kes aitab 112-le helistanud abivajajat: ta võtab vastu numbrile 112 tulevaid hädaabiteateid ning otsustab, kuidas abivajajat aidata, vajadusel saadab ta sündmuskohale politsei, kiirabi ja/või päästjad. Päästekorraldajana tööle asumise eeldus on erialase väljaõppe läbimine sisekaitseakadeemias.

Uuringu eesmärk on analüüsida päästekorraldaja kutseõppe läbiviimist: sisu ja korraldust. Uuringu eesmärkide hulka ei kuulu analüüs, millised on võimalused sisekaitseakadeemia päästekorraldaja kutseõppesse kandideerijate arvu suurendamiseks.

Uuringus on vaatluse all õppeaastad 2013/2014 kuni 2016/2017. Varasemad aastad otsustati välja jätta, kuna päästekorraldaja õppekavas toimusid 2013/2014 õppeaastal suuremad muudatused. 2017/2018 õppeaasta jäi analüüsist välja, kuna õpe lõppes vahetult enne analüüsi läbiviimist (analüüsi alustati juunis 2018) ning seetõttu on lõpetanute töökogemus veel liialt põgus, et anda hinnangut õpitu kasulikkusele töökohal.

Uuringusse on parima tulemuse saavutamiseks kaasatud erinevaid sihtrühmi ja kasutatud mitmesuguseid andmekogumise ja -analüüsimeetodeid. Tagasisidet päästekorraldaja õppe sisu ja korralduse kohta küsiti päästekorraldaja kutseõppe vilistlastelt, kes lõpetasid õpingud perioodil 2014.–2016; nende tööandjatelt (häirekeskuse eri piirkondade keskuse juhtidelt ja valvevahetuse juhtidelt) ning häirekeskuses töötavatelt ekspertidelt (administratsiooni ja eri talituste esindajatelt). Vilistlastelt ja tööandjatelt koguti tagasisidet veebiküsitluse vormis ja fookusgruupiintervjuudes, ekspertidelt fookusgruupiintervjuudes. Lisaks kasutati analüüsis sisekaitseakadeemia ja häirekeskuse analüüse päästekorralduse õppe läbinute teadmiste ja oskuste kohta. Dokumentides mitteleiduv info päästekorraldaja õppe õppekava ja korralduse kohta koguti eraldi päringutega kirjalikult sisekaitseakadeemiast.

Uuringuaruanne annab ülevaate andmekogumise ja -analüüsi metoodikast, eri osapoolte arvamusest päästekorraldaja õppe sisu ja korralduse, sh eraldi politsei, pääste ja meditsiini õppemooduli ning eri asutustes toimunud praktika kohta. Analüüsitulemustele toetudes on kujundatud **soovitused**, mida võiks päästekorraldaja õppe sisus ja korralduses muuta.

1. Ülevaade päästekorraldaja õppest ja õppuritest

Päästekorraldaja õpe on päevane kutseõpe, mida viib läbi sisekaitseakadeemia. Õpe kestab 10 kuud, maht on 60 EKAPit¹ ning 2017/2018 õppeaasta õppekava koosnes järgmistest osadest²:

- põhiõpingute moodulid
 - alusõpingud (5 EKAP) – annab ülevaate häirekeskuse tööst, hädaolukorra määratlusest ja sellega seotud ohtudest, seostest teiste koostööpartneritega, päästekorraldaja töös esinevatest eetilistest dilemmadest, organisatsioonisuhtlemise põhimõtetest, isiksusetüüpidest, personaalsest psühhohügieenist, Eesti õiguskorrast jne;
 - pääste moodul (8 EKAP, sh praktika 0,5 EKAP) – annab õpilasele teadmised ja oskused pääste valdkonna hädaabiteadete menetlemiseks;
 - politsei moodul (8 EKAP, sh praktika 0,5 EKAP) – annab õpilasele teadmised ja oskused politsei valdkonna hädaabiteadete menetlemiseks;
 - meditsiini moodul (9 EKAP, sh praktika 0,5 EKAP) – annab õpilasele teadmised ja oskused meditsiini valdkonna hädaabiteadete menetlemiseks;
 - hädaabiteadete menetlemine (20 EKAP, sh praktika 12 EKAP) – annab õpilasele oskuse töötada meeskonnaliikmena, võtma iseseisvalt vastu ja töötleva hädaabiteateid, andma ohuhinnangu, edastama asutusesiselt ja teistele asutustele informatsiooni, suhtlema klienditeeninduse nõudeid järgivalt;
- valikõpingute moodulid
 - venekeelsete hädaabiteadete menetlemise moodul (5 EKAP) – õpilane omandab ja kinnistab vene keele suulist eneseväljendusoskust, mis on vajalik tööks häirekeskuses;
 - ingliskeelsete hädaabiteadete menetlemise moodul (5 EKAP) – õpilane omandab ja kinnistab inglise keele suulist eneseväljendusoskust, mis on vajalik tööks häirekeskuses;
 - vene keele moodul (2 EKAP) – õpilane omandab vene keele sõnavara, mis võimaldab toime tulla igapäevasel ja päästekorraldaja tööga seotud suhtlemisel;
 - eesti keele moodul (2 EKAP) – õpilane omandab eesti keele sõnavara, mis võimaldab toime tulla igapäevasel ja päästekorraldaja tööga seotud suhtlemisel;
 - terviseõpetuse moodul (2 EKAP) – õpilane õpib jälgima, hindama ja väärtustama oma tervist;
- lõpueksam (1 EKAP) – hindab 4. taseme päästekorraldaja tööks vajalike kohustuslike kompetentside omandamist.

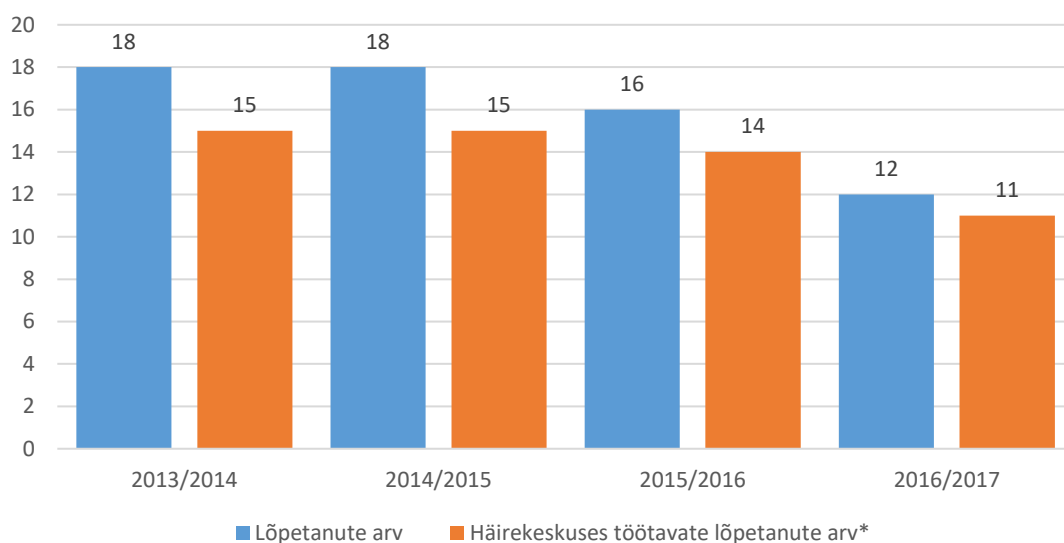
Aastatel 2014–2017 on õppekava küll veidi muutunud, kuid pigem on tegu struktuuriliste, mitte sisuliste muudatustega. Põhjalikud muutused toimusid sisekaitseakadeemiast saadud andmete kohaselt päästekorraldaja õppekavas 2011. aastal, need olid seotud ühisele üle-eestilisele hädaabinumbrile üleminekuga, mis leidis aset aastal 2014: õppekavasse lisandus 2011. aastal politsei moodul ning vähendati üldainete (näiteks psühholoogia) ja praktilise õppe mahtu. 2014. aastal muudeti päästekorraldaja õppekava seoses muudatustega õppekava koostamist reguleerivates õigusaktides ning kinnitati uus päästekorraldaja kutsestandard. Õppekava elluviimiseks koostati lisadokumendina õppekava

¹ EKAP - Eesti kutsehariduse arvestuspunkt; numbriga väljendatud õpiväljundite üldine osakaal kvalifikatsioonis ja õpiväljundi ühiku suhteline osakaal kvalifikatsioonis. Üks EKAP vastab 26 tunnile õpilase õpinguteks kulutatud tööle. Ühe õppeaasta maht on 60 EKAP.

² Allikas: https://www.sisekaitse.ee/sites/default/files/inline-files/Paastekorraldaja_oppekava_koondfail.pdf.

rakenduskava. 2016. aastal muudeti õppekavas hädaabiteadete menetlemise ja valikainete moodulit. Hädaabiteadete menetlemise moodulisse lisandusid uued õppeained (klienditeenindus, geoinfosüsteemid), valikainete moodulist kaotati arvutiõpetus ja juhendamine ning asendati vene ja inglise keele õppeainetega.

Päästekorraldaja õppe edukalt lõpetanud asuvad tööle häirekeskuse piirkondlikes keskustes Tallinnas, Tartus, Jõhvis ja Pärnus. Kokku läbis 2014.–2017. aastal päästekorraldaja õppe edukalt 64 inimest, neist 55 töötab seisuga 30.06.2018 häirekeskuses (joonis 1). Ka ülejäänud üheksa õppe lõpetanud on mingi perioodi häirekeskuses töötanud, kuid olid 30. juuniks 2018 töölt lahkunud.

Joonis 1. Päästekorraldaja õppe lõpetanud 2015–2017.

Allikas: sisekaitseakadeemia

Selgitus: * Seisuga 30.06.2018

Seega on kõik õppe lõpetanud asunud tööle häirekeskuses. Põhjuseks on kooli poolt lõpetajatele seatud tingimus, et juhul, kui õppe läbinu ei lähe häirekeskusesse tööle või lahkub töölt kahe aasta jooksul, peab ta saadud stipendiumi tagastama.

Keskuste juhid tõid fookusgruppides välja, et iga-aastane töötajate juurdekasv päästekorraldaja õppe lõpetanute näol katab piiripealselt tööjõuvajaduse. Päästekorraldajate asendusvajadus tuleneb nii sellest, et töötajate hulgas on märkimisväärne osakaal pensionieale lähenevatel töötajatel, osa tööleasunute jaoks on päästekorraldaja õppe läbimine n-ö hüppelauaks järgmisele ametikohale (nt logistik) liikumisel ning osale töötajatest ei sobi päästekorraldaja töö nende isiksuseomaduste või perekondlike kohustuste tõttu (ei sobi öised vahetused, ei suudeta toime tulla tööstressiga jne). Viimasena nimetatud gruppi kuuluvate inimeste puhul toodi fookusgruppides välja, et tegelikult on kohustus vähemalt kaks aastat häirekeskuses töötada väga piirav, kuna töötamine mõjub inimese tervisele halvasti.

Keskuste juhid väljendasid vestlustes muret, et viimaste aastate vähenenud vastuvõtt võib viia selleni, et päästekorraldajate juurdekasv ei kata lahkujate hulgast tulenevat tööjõuvajadust. Samuti tekitab probleeme see, et n-ö pealekasvu tuleb vaid kord aastas, kui õppurid lõpetavad kooli, kuid töölt lahkujaid on aastaringselt. See on nii paljudes eluvaldkondades, kuid päästekorraldajate puhul on probleem terav seetõttu, et ametialal saavad töötada vaid kutsetunnistusega inimesed. Sisekaitseakadeemiast saadud info kohaselt soovib häirekeskus alates 2020/2021 õppeaastast tõsta õppurite arvu taas 20-ni.

„Meil oli pikalt, et 20 inimest oli vaja ja 20 umbes kandideeriski. Ja siis tehti gruppi väiksemaks. Mis mõttes? Vajadus on ikka ju sama!“ (Fookusgrupis osalenu)

2. Uuringu meetoodika

2.1. Dokumendianalüüs

Dokumendianalüüsis kasutati avalikult sisekaitseakadeemia kodulehelt kättesaadavat infot päästekorralduse õppekava ning sisekaitseakadeemia ja häirekeskuse koostatud ülevaateid päästekorraldaja õppe läbinute oskuste ja teadmiste kohta.

Sisekaitseakadeemia viib alates 2013. aastast iga õppeaasta lõpus läbi fookusgrupiintervjuud lõpetajatega. Analüüsis oli võimalik kasutada 2014.–2016. aasta kokkuvõtteid, sest 2017. aastal sellist analüüsi ei tehtud.

Häirekeskus koostab alates 2016. aastast tööle asunud päästekorraldajate töö tulemuste analüüsi, mis viiakse läbi umbes 2 kuud pärast päästekorraldajate häirekeskuses tööle asumist. Analüüsis hinnatakse äsja tööle asunud päästekorraldajate teadmisi ja oskusi meditsiini-, politsei- ja päästevaldkonna sündmuste menetlemisel. Analüüsis kasutati 2017. aasta kokkuvõtet, mis sisaldab võrdlust 2016. aastaga.

2.2. Küsitlused vilistlaste ja tööandjate seas

Ankeetküsitlus viidi läbi kahe sihtrühma seas. Nendeks olid:

- päästekorralduse õppe edukalt läbinud (edaspidi nimetatud vilistlasteks);
- häirekeskuse keskuste juhatajad ja valvevahetuse juhid (edaspidi nimetatud tööandjateks).

Päästekorraldaja õppes on kolm põhimoodulit (vt pikemalt ptk 1) – politsei, pääste ja meditsiini moodul. Vilistlastelt küsiti ankeetküsitluses tagasisidet iga nimetatud mooduli kohta, lisaks häirekeskuses, politseis, päästeametis ja kiirabis läbitud praktika, lõpueksami ja selle kohta, kuivõrd andsid õpingud teadmisi ja oskusi, mida on tarvis töös häirekeskuses päästekorraldajana. Tööandjalt koguti ankeetküsitlusega infot, millised teadmised, oskused ja isiksuseomadused on tarvis edukaks tööks päästekorraldajana ja millisel tasemel on sisekaitseakadeemia läbinute teadmised ja oskused.

Uuringu läbiviija koostas mõlemale sihtrühmale küsitlusankeedid ning kooskõlastas need tellijaga. Ankeetküsitlused viidi läbi veebipõhiselt, selleks kasutati SurveyMonkey küsitluskeskkonda.

Arvandmete analüüsis kasutati statistikapaketti SPSS ja kirjeldava statistika meetodeid, eelkõige sagedusjaotuste võrdlust. Kvalitatiivse sisendi analüüsis kasutati tekstianalüüsi meetodeid. Tekstis on tsitaadid esitatud nii nagu vastaja need ankeeti täites kirja pani, et vältida olukorda, kus mõte redigeerimise tulemusena muutub. Parandatud on vaid ilmsed kirjavead ja eemaldatud vastaja isiku tuvastamist võimaldav info.

Järgnevalt on tutvustatud iga sihtrühma hulgas küsitluse läbiviimise meetoodikat.

Vilistlaste küsitlus

Vilistlased jagunevad küsitluse läbiviimise kontekstis kahte rühma: need, kes töötasid seisuga 30.06.2018 häirekeskuses ja need, kes ei töötanud. Andmekaitse piirangute tõttu sai sisekaitseakadeemia anda uuringu läbiviijale üksnes esimesse gruppi kuulujate andmed. Neile vilistlastele edastas infokirja koos küsitluslingiga uuringu läbiviija. Kokku oli selliseid inimesi 50, välja jäid lapsehoolduspuhkusel viibijad ning seisuga 9.07.2018 häirekeskusest töölt lahkunud vilistlased. Küsitlus toimus perioodil 9.07–31.07.2018. Küsitlusperioodil tegi uuringu läbiviija kaks meedetuletust (16. ja 24. juulil) neile, kes polnud toleks hetkeks

küsimustiku täitmist alustanud ja 23. juulil ka neile, kes olid vastamise katkestanud pärast 3. küsimusele vastamist. Häirekeskuses töötaja, kes abistas uuringu läbiviijaid, saatis 27. juuliga alanud nädalal keskuste juhtidele info nende juhtide ja päästekorraldajate kohta, kes polnud küsimustiku täitmist alustanud ning juhid motiveerisid ka omalt poolt mittevastanud ankeeti täitma. Küsimustiku täitmist alustas 33 inimest. Analüüsi jäeti nende päästekorraldajate vastused, kes olid vastanud 4. küsimusele (see oli esimene õppekava sisu puudutav küsimus, esimesed kolm küsimust olid seotud vastaja demograafiliste tunnustega). Kokku oli selliseid vastanuid 27, st vastamise määr oli 54%.

Neile vilistlastele, kes ei töötanud 30.06.2018 seisuga enam häirekeskuses, edastas info uuringu kohta koos küsitluslingiga päästekolledži juhi määratud sisekaitseakadeemia töötaja. Kokku oli selliseid inimesi 11, neist 9 puhul õnnestus sisekaitseakadeemia töötajal leida internetiotsinguga e-posti aadress, millele kiri saata. Küsitlus selle sihtrühma seas toimus 10.07.–31.07.2018, küsitlusperioodil saadeti üks meeldetuletuskiri 2. küsitlusnädala alguses. Ankeedi täitis vähemalt 4. küsimuseni üks inimene, täitmist alustas kokku kaks inimest.

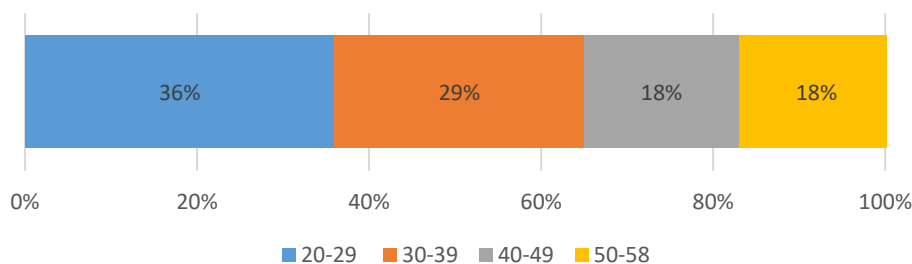
Küsitlusele vastanud 28 vilistlase hulgas oli kõige enam 2014. aastal päästekorraldaja õppe lõpetanud (tabel 1). 2014. aasta vilistlastest osales uuringus valdav enamik (83%). 2015. ja 2016. aastal lõpetanute seas oli osalemise määr 53–54% ning kõige vähem vastuseid laekus 2017. aasta lõpetanutelt (vastas 3 inimest 10-st kutse saanust, st vastamise määr 30%).

Tabel 1. Sisekaitseakadeemias päästekorraldaja õppe lõpetanute ja uuringus küsitlusele vastanute arv

Lõpetamise aasta	Lõpetanute arv	Küsitluses osalemise kutse saanute arv	Küsitlusele vastanute arv
2014	18	12	10
2015	18	15	8
2016	16	13	7
2017	12	10	3

Allikas: SKA andmed lõpetanute kohta, vilistlaste küsitlus

Vastanute vanus varieerus 20-st 58-ni, vastanute seas oli rohkem nooremaid inimesi (joonis 2).

Joonis 2. Päästekorraldajate küsitlusele vastanute jagunemine vanusgruppide kaupa (%).

Allikas: vilistlaste küsitlus

Vastanuid oli igast keskusest.

Tabel 2. Päästekorralduse õppe lõpetanute ja küsitlusele vastanute jaotus tööpiirkonna järgi.

	Päästekorraldajate arv	Vastanute arv
Ida keskus	10	5
Lõuna keskus	12	6
Lääne keskus	11	8
Põhja keskus ja administratsioon	17	8
Teadmata		1*
KOKKU	50	28

Allikas: SKA andmed lõpetanute kohta, päästekorraldajate küsitlus

Selgitus: * teada ei ole vilistlaste küsitluses osalenu tööpiirkond, kes vastas SKA poolt koordineeritud küsitlusele.

Enamik vilistlaste küsimustikule vastanutest töötavad ka hetkel häirekeskuses. Häirekeskusest on lahkunud töölt vaid üks küsitlusele vastanud vilistlane, kes töi põhjusena välja tervise: „*Silmad ja vererõhk, vererõhk nii juhtimisstiilist tulenevalt kui tööst*“.

Tööandjate küsitlus

Tööandjatena defineeriti küsitluse läbiviimisel häirekeskuse keskuste juhte ja valvevahetuse juhte, kokku oli neid 22. Tööandjate küsitlus toimus perioodil 9.07.2018–31.07. 2018. Küsitluse läbiviimise ajal saadeti juhtidele kaks meeldetuletust (16. ja 24. juulil). Ankeedi täitis 14 tööandjat, st vastamise määr oli 65%.

2.3. Fookusgrupiintervjuud tööandjate ja ekspertidega

27. ja 28. augustil toimusid fookusgrupiintervjuud neljas Eesti päästkeskuse – Põhja, Lõuna, Ida ja Lääne – keskuses ning eraldi fookusgrupp administratsiooniga, kus osalesid erinevate häirekeskuse talituste esindajad ning juhtkond. Keskustes osalesid fookusgruppides keskuse juhid, päästekorraldajad ja osades keskustes ka valvevahetuse juhid. Fookusgrupiintervjuud kestsid ca 1,5 tundi. Kokku osales fookusgruppides 26 inimest.

Fookusgruppides alustati arutelu sellest, et paluti osalejatel üles märkida, millised on kõige olulisemad kitsaskohad häirekeskuse jaoks päästekorraldajate õppes, päästekorraldajate ettevalmistuses töötamiseks häirekeskuses. Seejärel anti igale osalejale sõna ning fookusgrupi läbiviija reastas osalejate poolt väljatoodud probleemid nimekirjana. Järgnevas protsessis arutati iga väljatoodud probleemi puhul, mis on selle põhjuseks ning kuidas oleks võimalik probleemi lahendada või leevendada. Probleemid, mida eri keskustes välja toodi, olid sarnased, st selgelt piirkondlikke erinevusi ei ilmnenu.

3. Vilistlaste ja tööandjate tagasiside päästekorraldaja õppekavale

3.1. Üldine rahulolu sisekaitseõppe õppekavaga

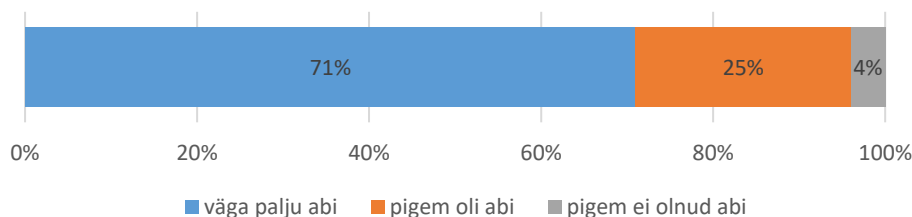
Enamik tööandjate küsitlusele vastanud tööandjatest (12 vastanut 14-st) hindas päästekorraldaja õppekava lõpetanute teadmisi ja oskusi pigem heaks, üks vastanutest pigem halvaks ja üks ei osanud hinnangut anda. Tööandjate sõnul ei tule päästekorraldaja õppe lõpetanudid häirekeskusesse tööle asumisel oluliselt ümber õpetada, pigem on tarvis nende teadmisi täiendada ja arendada praktilisi oskusi, sh erinevates olukordades hakkamasaamiseks ja kaardi kasutamiseks. Seega on n-ö suures plaanis tööandjad rahul sellega, et sisekaitseakadeemia annab tulevastele päästekorraldajatele tööks vajaliku ettevalmistuse. Tööandjad tõid välja, et häirekeskuses tööle asuvate päästekorraldajate teadmiste ja oskuste tase on erinev ja seetõttu on erinev ka see, kui palju tuleb tööle asunud lõpetanuga tegeleda, et ta saaks oma tööülesannetega hakkama.

„Ümberõpetamise vajadust ei ole, pigem on teadmiste täiendamine oluline, sest koolis paratamatult päris kõiki situatsioone lahendama õpetada ei jõua.“ (Tööandja)

„Ümberõpetamise vajadus on väga erinev – sõltub inimesest, kes oskab kohandada oma teadmised olukorras ja kes mitte.“ (Tööandja)

„Ei leia, et on vaja palju ümber õpetada. Pigem tuleb uutele päästekorraldajatele pidevalt enesekindlust sisendada, uusi täiendavaid teadmisi anda, et nad julgeks ka tavapäratute sündmuste korral kiiresti otsuseid vastu võtta, koolis omandatud teooriat praktikaga siduda ka siis, kui tegemist pole päris raamatust maha kirjutatud juhtumitega.... Seda võiks koolis rohkem harjutada, et päästekorraldajatel oleks juba praktikale/tööle tulles nn enesekindlus erinevaid sündmusi lahendada.“ (Tööandja)

Peaaegu kõik küsitlusele vastanud vilistlased arvasid, et päästekorraldaja õppes õpitust on neil oma töös häirekeskuses kasu (joonis 3), muu hulgas ka seetõttu, et ilma vastava ettevalmistuseta ei ole võimalik häirekeskuses töötada, õppe läbimine on eelduseks päästekorraldajana tööle asumisel.

Joonis 3. Vilistaste vastuste jagunemine küsimusele „Päästekorraldaja õppes õpitust on/oli Teil oma töös häirekeskuses ...“ (N=24).

Allikas: vilistlaste küsitlus

Fookusgrupis osalenud rõhutasid, et päästekorraldaja töö on stressirikas ning eeldab teatud isiksuseomaduste olemasolu (oskus kiiresti ümber lülituda; toime tulla sellega, et teatud juhtumid on emotsionaalselt rasked); samuti on tegu vahetustega tööga, mis eeldab valmisolekut töötada ka öösi. Seega on kogu süsteemi toimimise alustalaks **õige õppurite valik**. Tööandjad nimetasid küsitluses erinevaid isiksuseomadusi, mis peavad häirekeskusesse töötavatel päästekorraldajal kindlasti olema: empaatiavõime, kohusetunne, täpsus, kõrge pingetaluvus, kiire reaktsioon, tähelepanelikkus, rahulikkus, julgus teha otsuseid, tahe/võime pidevalt õppida ja areneda, lai silmaring ja intelligentsus. Päästekorraldaja jaoks

olulistest teadmistest ja oskustest nimetasid tööandjad järgmisi: teadmised häirekeskuse tööprogrammidest ja oskus neid (st kaarte) kasutada (need oskused on tööandjate hinnangul viimastel aastatel lõpetanutel paranenud), suhtlemisoskus, keelteoskus, koostööoskus ning valmidus meeskonnatööks.

Osaliselt saab neid oskusi õpingute jooksul omandada ja arendada, kuid väga oluline on ka teha õppurite vastuvõtmisel õigeid otsuseid. Seda rõhutati ka fookusgrupiintervjuudes, kus osalejad tõid välja, et kui õppurite hulka võetakse vastu madala eesti ja/või vene keele oskusega inimesed, on praktikas väga keeruline, kui üldse võimalik saavutada aastaga see, et tulevane päästekorraldaja valdaks mõlemat keelt tööks vajalikul tasemel. Soovitati ka, et sisseastumisel tuleks testida nende isiksuseomaduste olemasolu, mida on töös vaja. Seoses keeleõppega oli osa fookusgrupiaruteludel osalenutest arvamusel, et vastu tuleks võtta üksnes inimesed, kes juba valdavad suhtlustasemel eesti ja vene keelt, sest õppeaeg on niivõrd lühike ja intensiivne, et pole aega hakata n-ö nullist keeleõpet tegema. Siiski mööndi fookusgruppides ka seda, et praktikas on näiteid, kus nõrga keeleoskusega õppur on ise õpinguaja jooksul keele omandanud ja töötab praegu edukalt päästekorraldajana. Seega inimese sobivust tööle on üksnes konkreetsete oskuste alusel mõnevõrra ohtlik hinnata, arvesse tuleb võtta ka tema arengupotentsiaali ja -motivatsiooni.

„Täna näen mina kõige suuremat probleemi keelte oskuses. Kõik muu on lihtsamini omandatav, kui õpimotivatsioon on inimesel olemas.“ (Tööandja)

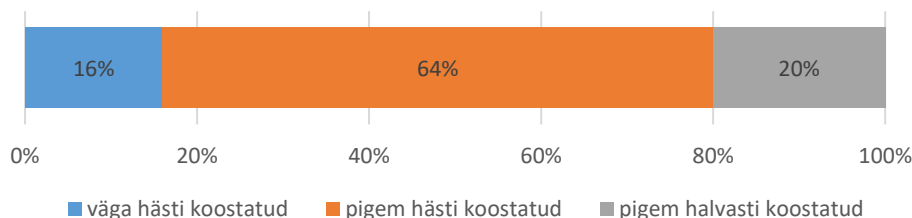
„Ütlen ausalt, et mind on üllatanud isegi see, et inimesed ei oska eesti keelt. Lausa hämmeldab, et kuidas neid kooli üldse võeti. Kohe oleks siis pidanud hakkama aktiivne eesti keele õpe.“ (Fookusgrupis osalenu)

„Ütleks nii, et kooliajal veel keelt selgeks saada, see on mõttetu, see peaks enne selge olema.“ (Fookusgrupis osalenu)

Samuti toodi fookusgruppides välja, et päästekorraldaja töös tuleb kasuks, kui inimesel on elukogemus, sest sel juhul on kergem anda nõu olukordades, millega on päästekorraldajal endal olnud kokkupuude ning suurem on ka vastutustunne.

„Tuleks vastu võtta suurema elukogemusega õpilasi, kohati on tunne, et väga noored ei taju selle töö vastutust.“ (Tööandja)

Enamik küsitluses osalenud vilistlastest arvas, et tervikuna oli päästekorraldaja õppekava hästi koostatud, mõned olid kriitilisemad (joonis 4).

Joonis 4. Vilistlaste vastuste jagunemine küsimusele „Tervikuna oli päästekorraldaja õppekava ...“ (N=25).

Allikas: vilistlaste küsitlus

Õppekavale negatiivse hinnangu andnud vilistlased tõid välja, et õpe võiks olla lühem, õppekavas oli liiga palju ebavajalikke aineid/teemasid (näitena toodi terviseõpetus) ning keeleõppe ja erialaainetega (sh kõnede menetlemine) võiks alustada varem.

„Miks meil oli terviseõpetus? Miks ma pidin tegema kehalist kasvatust? /.../ Oleks võinud vene keelt õppida selle asemel.“ (Fookusgrupis osalenu)

„Õpe võiks olla intensiivsem, konkreetset suunatud päästekorraldajale, üleüldist silmaringi avardavaid aineid poleks tarvis. Neid võiks õppida kõrgharidusõppes.“ (Vilistlane)

Küsitlusele vastanud tööandjad tõid välja, et päästekorraldaja õppe lõpetanud ja häirekeskusesse tööle asunud töötajatel on heal tasemel üldised teoreetilised teadmised (eraldi tõid tööandjad välja kiirabi õppe põhjalikkust), arvuti, programmide (sh SOS-programmi) ja kaardi kasutuse oskus. Rohkem tuleks tööandjate arvates päästekorraldaja õppes tähelepanu pöörata keeleoskuse, eneseanalüüsi, abiküsimise oskuse arendamisele ning praktiliste teadmiste andmisele (sh toodi eraldi välja, et politsei teema võiks olla põhjalikum).

„Oskavad esitada küsimusi, aga seoste leidmine küsimuste/vastuste vahel jätab soovida.“ (Tööandja)

Praeguses süsteemis, kus keeleõpe toimub kevadel intensiivkursuse vormis, ei jää õppuritel vilistlaste sõnul piisavalt aega teadmiste kinnistamiseks. Sama tõid välja sisekaitseakadeemia korraldatud fookusgruppides osalenud lõpetajad, kes soovitasid alustada keeleõppega varem ning võimaldada õppuritel soovi korral läbida nii vene kui inglise keele õpe ning lisada õppekavasse soome keele õpe.

„Mitte niivõrd ettevalmistamise, aga eksperimendi tunne jäi vene keele kursusest – kiirküpsetamise teel valmistati poolfabrikaate (ehk siis meid).“ (Vilistlane)

„Erialane vene keel võiks juba sügissemestril hakata. Oleksime õppinud tunduvalt rohkem, kui tunnid oleksid alanud juba kooliaasta alguses. Paar korda nädalas ja järjest max. 3 tundi. Sellel aastal oli meil 2 nädalat järjest vene keelt. Mõnel päeval terve pikk koolipäev. Saime need sõnad omale pähe tuubitud, kuid sellest ei ole kasu.“ (Vilistlane)

„Soome keel on juba praegu hädavajalik. Võimalik, et isegi vajalikum kui inglise keel, vähemalt Häirekeskuse Põhja keskus. Palju on soomlastest turiste ja kuidagi on vaja nendega hakkama saada. Inglise keel ei ole alati lahendus. On tõeliselt piinlik, kui ei oska soomlastele nende emakeeles vastata.“ (Vilistlane)

Seoses **keeleõppega** pakkusid fookusgruppides osalenud välja mitmeid soovitusi.

- Päästekorraldaja peab töös valdama nii eesti kui vene keelt, sest kõnesid tehakse mõlemas keeles. Osa fookusgruupiintervjuudes osalenutest arvas, et õppima tuleks vastu võtta vaid need, kes valdavad eesti/vene keelt vähemalt suhtlustasemel. Samas, nagu eespool välja toodud, on näiteid väga tugeva õpimotivatsiooniga õppuritest, kes suutsid aastaga puuduliku keeleoskuse viia tööks vajalikule tasemele ja saavad edukalt päästekorraldaja tööga hakkama. Seega tuleks tulevase õppuri sobivust hinnata tema keeleoskuse põhjal kombinatsioonis arenemispotentsiaaliga, mis on keerukas ülesanne.

„Suhtluskeel peaks olema selge, koolist õpib ainult erialast sõnavara juurde.“ (Fookusgrupis osalenu)

„Läbi aastate keskusesse tööle asunud SKA lõpetanud päästekorraldajate tase on väga erinev olnud. Tundub, et nn nõrgema tasemega lõpetanute puhul mängib suurt rolli ka distsipliin, õpitahe/-oskus/-suutlikkus. Väga selgelt tuleb see välja just keele teema juures. Kooli asunud väga nõrga vene keele oskusega inimesed on kutseõppe perioodi viimases faasis – hädaabiteadete menetlemise praktikale saabudes – väga erinevalt võõrkeele omandanud: osad saavad hästi/suurepäraselt pärast praktilist hakkama, teised aga ei suuda ka praktika lõpus iseseisvalt venekeelseid hädaabiteateid menetleda.“ (Tööandja)

- Keeleõpe peaks toimuma läbivalt kogu õppeperioodi jooksul, nii kinnistuks keeleoskus paremini.
- Ka need õppurid, kes valdavad vene keelt, peaks praktilise õppe tundides menetlema venekeelseid kõnesid, sest päästekorraldaja puutub töös kokku spetsiifilise, erialase sõnavaraga.
- Jätkata tuleb sellega, et neile, kelle keeleoskus on nõrk, pakutakse keeleõppes vestluskeele süvakursust.
- Eesti ja vene keeles toimuvates praktilise õppe tundides ei peaks kasutama samu juhtumeid, vastasel juhul võib tekkida olukord, kus õppur on juba juhtumit lahendanud.
- Vene keeles toimuvates praktilise õppe tundides tuleks kasutada reaalse elu juhtumeid, et õppurid harjuksid erineva aktsendi ja slängiga ning saaksid aru erineva kiirusega kõnest.

Nii vilistlaste küsitlusele vastanud kui fookusgruppides osalenud juhtisid tähelepanu, et alusõpingutes tuleks rohkem tähelepanu pöörata **psühholoogiale ning läbirääkimisoskuste ja suhtlemisoskuse arendamisele**. Sama töid välja ka sisekaitseakadeemia fookusgruppides osalenud lõpetajad, kes soovitasid lisada õppekavasse töökeskse psühholoogia ja kriisipsühholoogia (sh eneseabitehnikate) teemad (2014. ja 2016. aasta lõpetajad). Fookusgrupis osalenud päästekorraldajate sõnul ei õpetatud koolis, kuidas rahustada paanikas inimest, kuigi see on töö igapäevane osa. Klienditeeninduse osas küll tutvustatakse nende sõnul teemat, kuid üksnes pinnapealselt ja keskendudes enesetapjatele. Praktilisest õppesistemi rääkides töid fookusgrupis osalejad välja ka seda, et koolis kõnede vastamist harjutades ei suudetud tekitada sellist pingelist õhustikku, mis reaalses elus kõnede puhul sageli esineb. Kõnede ettelugejad küll püüdsid simuleerida paanikaolukorda, kuid see ei tundunud usutav, kuna on teada, et helistaja on kõrvalruumis ja temaga on tegelikult kõik hästi; alles tööle asudes said päästekorraldajad aru, kui pingerikas see on ning puudusid oskused sellistele kõnede vastamiseks, samuti ei tekkinud õpingute käigus tunnetust, kui raske on emotsionaalselt toime tulla keerukate juhtumitega. Ka tööandjad rõhutasid, et päästekorraldajaid tuleks koolis valmistada ette selleks, et töö on pingeline ning õpetada, kuidas vältida läbipõlemist. Seda toetaks see, kui tundides kasutataks reaalse elu salvestusi, mis suurendaks ka õppijate enesekindlust päris kõnede vastamisel.

„[Rohkem oleks õppesse tarvis] [T]egelikult elu spetsialiste, psühholoogi nõuandeid nii endale kui hädasolijale, läbirääkimisoskust, telefoniga HÄSTI suhtlemist juurde.“ (Vilistlane)

„[Rohkem peaks olema] [T]elefoniga inimliku suhtlemise õpetust. Kuidas häält kasutada... Õpetatakse vaid "Häirekeskus, tere, mis teil juhtus?"“ (Vilistlane)

Lisaks tõid õppurid SKA poolt õppeaasta lõpus korraldatud fookusgrupiintervjuudes välja, et õigusaine sisu võiks olla tihedamalt seotud päästekorraldaja tööga. Ka fookusgruppides osalenud leidsid oma õpinguajale tagasi mõeldes, et õigusaktide tundmist eeldati märksa detailsemal tasemel kui seda läheb töös tarvis. Soovitati, et kindlasti peaks tulevastele päästekorraldajatele õpetama, kust õigusakte leida ja anda üldine ülevaade, kuid puudub vajadus need pähe õppida.

Fookusgruppides ja küsitlustes osalenud arvasid, et **õpe peaks olema laiem kui vaid tüüpjuhtumite põhine õpe**, sest „päriselu“ olukorrad, mida päästekorraldajal tuleb lahendada, on väga erinevad ja ei mahu sageli tüüpjuhtumite alla. Selleks, et tulevased päästekorraldajad saaksid koolist saada ka teadmise, kuidas käituda olukordades, mis tüüpjuhtumi alla ei sobitu, tuleks õppes rohkem kasutada reaalse elu juhtumeid ning õpetada tulevasi päästekorraldajaid selliseid juhtumeid analüüsima.

„Tuleks laiendada lõpetajatele silmaringi sellest, et häirekeskusesse pöördutakse kõikvõimalike probleemidega, mille pealegi ei tuleks ja et seda kõike ei ole võimalik panna "täppide" alla. Tuleks õpetada lõpetajad laiemalt mõtlema ja ka siis olukorrale lahendust leidma, kui "täppe" ei ole kuhugi teha.“ (Tööandja)

„Teine teema, kus on tunda ebakindlust, on nn VMR [väljakutseks mitterealiseeruvad] kõned, mis sisuliselt on AIK [abi- ja infokeskus] valdkonnast (keskkonnateemad, KOV-de ülesanded/vastutusala, maanteede hooldajate kohustused jms). Sellele võiks juba koolis rohkem rõhku panna.“ (Tööandja)

„Praktilises õppes rohkem kõnesid, mis on ebaselgete kaebustega ja harjutada võib-olla rohkem kõnesid, kus on mitu erinevat kaebust (et päästekorraldajal oleks kindlam kõige sobivam tüüpjuhtum valida).“ (Vilistlane)

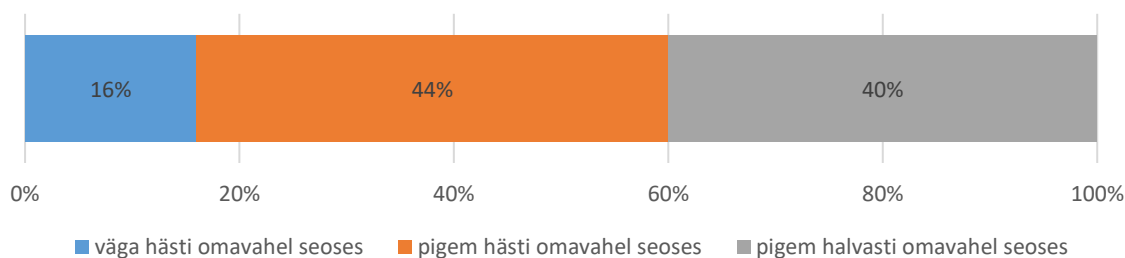
„Kõigi 3 õppemooduli aluseks tuleb võtta meie ühiskond, läbilõige helistajatest ja nende probleemidest. Peab olema valmisolek võtta vastu igasuguseid kõnesid.“ (Vilistlane)

Nii fookusgruppides osalenud kui vilistlaste küsitlusele vastanud välja, et **koolis peaks tunduvalt rohkem tähelepanu pöörama väljakutseks mitterealiseeruvatele kõnede**. Mitmed fookusgrupis osalenud tõid välja, et kui nad asusid tööle häirekeskusesse, siis arvasid nad, et iga kõne on selline, millele peab järgnema väljakutse, sest koolis keskenduti üksnes sellistele teadetele. Samas päästekorraldaja tööst moodustavad väljakutseks mitterealiseeruvad kõned märkimisväärse osa ning tarvis on osata suunata abivajaja õige asutuse või infoni. Seetõttu leiavad tööle asuvad päästekorraldajad end olukorrast, kus nad ei oska sellistele kõnede vastata ja ühe fookusgrupis osalenu sõnul tekitavad kolleegidele oma pidevate küsimustega lisakoormust („on kogu aeg turjal kellelgi: „Mida ma tegema pean?““).

Samuti toodi välja, et **õppes võiks pöörata rohkem tähelepanu lihtsatele igapäevajuhtumitele**. Fookusgrupis osalenud tõid oma kogemusest näiteid, et koolis õpetati, mida teha ekstreemsete juhtumite korral (näitena toodi lennujaama või raudtee tulekahju), mida neil pole töös häirekeskuses seni ette tulnud, samas sageli esinevad juhtumid jäid tähelepanuta. Olukorda aitaks lahendada see, kui koolis mängitaks rohkem läbi ja ka teoreetilises osas tutvustataks rohkem tavasündmusi ja õpetataks, kuidas neid lahendada.

Rohkem kui pool küsitlusele vastanud vilistlastest leidis, et tervikuna oli päästekorraldaja õppes teoreetiline ja praktiline pool hästi omavahel seoses (joonis 5). Samas oli märkimisväärne nende vilistlaste osakaal (40%), kes olid vastupidisel arvamusel. Uuringus osalenute hinnangul tuleks **teoreetilises osas**

rohkem keskenduda päästekorraldajale töös vajalike teadmiste andmisele. Fookusgruppides osalenud töid näiteid teemadest, mida nende hinnangul käsitletakse politsei, pääste ja meditsiini moodulis liiga põhjalikult, st mida ei ole neil töös päästekorraldajana tarvis läinud. Nimetati ettekirjutuse koostamist politsei moodulis ning päästjate kiivrite värvi ning voolikute ühendamise õpetust pääste moodulis. Meditsiini moodulis oleks fookusgrupis osalenute hinnangul rohkem tarvis õpetada erinevaid haiguseid ja nende tuvastamist sümptomite kaudu.

Joonis 5. Vilistaste vastuste jagunemine küsimusele „Tervikuna oli päästekorraldaja õppes teoreetiline ja praktiline pool ...“ (N=25).

Allikas: vilistlaste küsitlus

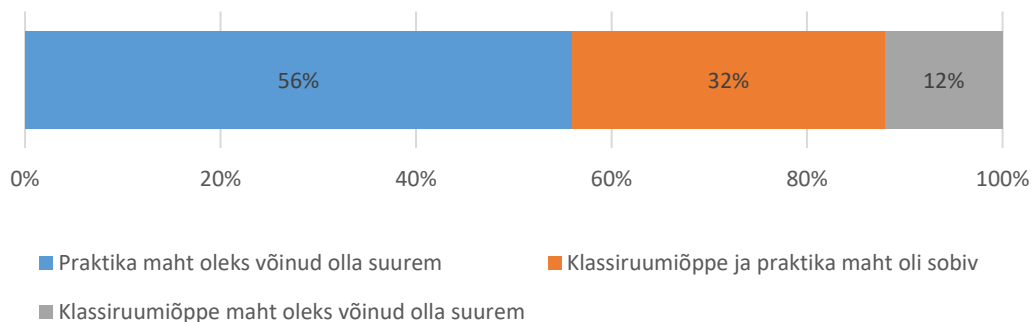
Peamiseks põhjuseks, miks õpetatakse teemasid, mida päästekorraldajatel töös tarvis ei lähe, on fookusgrupis osalenute arvates see, et teoreetilise osa õppejõududeks on politsei, pääste ja meditsiini moodulis vastava valdkonna asjatundjad, kes ei tunne häirekeskuse töö spetsiifikat. Seetõttu on väga oluline, et õppejõud käiksid häirekeskuses päästekorraldaja tööga tutvumas, sh tutvuksid nende valdkonna kõnedega, mida nad õpetavad. Häirekeskuse esindajate sõnul on neil olemas valmisolek õppejõududele sellise võimaluse ja toe pakkumiseks, kuid seda kasutatakse vähem kui võiks.

Klassiruumiõppe osaks peaks kindlasti olema lisaks teoreetiliste teadmiste andmisele ka valdkonna reaalse (st häirekeskusesse saabunud) hädaabiteadete kuulamine ja analüüs. Fookusgruppides osalenud töid enda õpinguperioodile tagasi mõeldes välja, et seda tehti väga vähe. Tegelike kõnede kuulamine ja analüüs on õppimise seisukohalt oluline mitmel põhjusel: nii saaksid õppurid juba õpingute käigus aru, et kõnede puhul on palju liigset infot; õppida, kuidas eristada olulist ebaolulisest; õppida, kuidas suunata helistajat andma vajalikku infot jne; tekiks tunnetus, kui pingelisi olukordi reaalsuses esineb (taustal kostuvad karjed jms).

Küsitlustes osalenud tööandjad, vilistlased (joonis 6) ja fookusgruppides osalenud olid arvamusel, et **praktilise õppe osakaal peaks päästekorraldaja õppes olema suurem**, mis muu hulgas arendaks tööandjate jaoks olulisi oskusi: iseseisvat mõtlemist, vastutustunnet, oskust eristada kutsetöötlemises olulist ja ebaolulist ning menetleda tavapärasest erinevaid ja harva esinevaid hädaabiteateid. Õppe lühendamise puhul töid ekspertide fookusgrupis osalenud välja, et lühendada ei peaks mitte niivõrd õppeaega (10 kuud) kui teooria õpetamisele pühendatavat aega. Sisekaitseakadeemia tehtud fookusgruupiintervjuudes töid päästekorralduse õppe lõpetajad samuti kriitikana välja, et praktilisi harjutusi on liiga vähe (2014. ja 2016. aasta lõpetajate tagasiside) ning koolis ei saanud praktilist osa üldse, praktikale minnes tuli kõigega otsast alustada (2014. aasta lõpetajate tagasiside). Ka sisekaitseakadeemia korraldatud fookusgruppides osalenud lõpetajad leidsid ka, et rohkem oleks tarvis individuaalset harjutamist (2014) ning **praktilist osa peaks ka teoreetilisse õppesse rohkem integreerima** (2014. aasta lõpetajate tagasiside, „*Slaidide pealt*

mahalugemine ei anna midagi, vaja kaasamist, praktilisi näiteid“; „Teooria ja praktika peaksid algusest peale käima koos ja olema seotud“).

„Teoorias tugevad. Kuid praktilised oskused puudulikud.“ (Tööandja)

Joonis 6. Vilistaste vastuste jagunemine küsimusele „Kas päästekorraldaja õppekavas oli praktika ja klassiruumiõppe osakaal sobiv või oleks võinud midagi rohkem/vähem õpetada?“ (N=25).

Allikas: vilistlaste küsitlus

Fookusgrupis osalenud soovitasid, et enne õpingute alustamist võiksid vastuvõetud õppurid käia häirekeskuses kahes vahetuses (sh ka öistes vahetustes) n-ö tutvumispraktikal, mis annaks neile aimu, milline on päästekorraldaja töö sisu ja korraldus. See aitaks kohe alguses välja selekteerida need, kellele päästekorraldaja töö üldse ei sobi kas korralduslikult (vahetustega töö, sh öised vahetused) või sisult (stressitaluvus).

„Vaatluspraktika võiks juba enne kooli asumist olla pikem. Aitaks otsustada rohkem, et kas ikka tahad õppida. Kaks päeva ei anna seda reaalsust.“ (Fookusgrupis osalenu)

„Mina olin ikka 12 tundi, aga ainult ikka päevased vahetused. Peaks olema terve tsükkel – kaks päeva, kaks ööd. Peaks ikka ära nägema, et kas suudad. /.../ Enne kooli, enne õppima asumist. Et näed ära, kas ikka sobib.“ (Fookusgrupis osalenu)

Praegu on õpe korraldatud nii, et esmalt toimub teoreetiline õpe, mille osaks on praktiline õpe koolis, kus harjutatakse kõnelede vastamist. Kevadel toimub 2-kuuline praktika häirekeskuses. Nii küsitlusele vastanud vilistlased kui fookusgrupis osalejad avaldasid arvamust, et **teoreetiline õpe ja praktika peaks õpingute jooksul vahelduma**, et õppuritel tekiks seos klassiruumis õpitu ja häirekeskuse tööga. See aitaks klassiruumis saadud teadmisi kinnistada ning siduda päästekorraldaja reaalse tööga.

„Vahepeal võiks tulla jälle töösaali, nt kui koolis on juba programmi õpitud, et siis vaatavad, kuidas päriselt on, kinnistavad.“ (Fookusgrupis osalenu)

„Vahepraktika oleks hea. Tulevad siia, näevad reaalselt tööd ja saavad ise nõu anda, et kuulge, tegelt peaks seda rohkem tegema jne [tundides].“ (Fookusgrupis osalenu)

Nii sisekaitseakadeemia kui häirekeskuse juhtkonna liikmed selgitasid töökohtumistel uuringu läbiviijatega, et 2018/2019 õppeaastal on sisekaitseakadeemial koostöös häirekeskusega plaanis sellist süsteemi kasutada ja testida, viies juba teoreetilise õppe jooksul õppurid häirekeskusesse. Seal jagatakse grupp plaani kohaselt kaheks: osa õppuritest läheb töösaali päästekorraldaja tööga tutvuma (kuulab kõnesid),

teine osa harjutab õppeklassis kompleksjuhtumite lahendamist. Töökohtumisel tellijaga 7. septembril selgus, et sellist muudatust 2018/2019 õppeaastal ilmselt siiski ei toimu.

Selleks, et kasutada lühikest õppeaega võimalikult efektiivselt ja pöörata senisest veelgi enam tähelepanu praktilisele õppele, **tuleks arendada e-õppe tuge**. Praegu kasutatakse päästekorraldaja õppes e-tuge peamiselt failide kättesaadavaks tegemiseks ja õppematerjalid koosnevad valdavalt slaididest. Fookusgrupiaruteludes leiti, et e-õppe tuge saaks kasutada õpingutes näiteks õigete tüüpjuhtumite määramise iseseisvaks harjutamiseks (selleks tuleks koostada tüüpjuhtumite määramise testid, kus oleks ka selgitused õige vastuse kohta), sh ka väljakutseks mitterealiseeruvate kõnede äratundmise harjutamiseks. See, et teoreetilise õppe praktilises osas on põhitähelepanu keerukamatel juhtumitel, mille puhul on tarvis sündmuskohale saata politsei, päästjad või kiirabi, on mõistlik. Siiski ei tohiks väljakutseks mitterealiseeruvad kutsed jääda õpingutes tähelepanuta. Üheks heaks võimaluseks on õpetada neid ära tundma e-õppe vahendite abil, kui tüüpjuhtumite äratundmist õpetatavatesse testidesse lisada analüüsivate juhtumite hulka ka selliseid teateid. Samuti saaks e-õppena harjutada kõnede põhjal kokkuvõtete tegemist ja ajapiirist kinnipidamist.

Sisekaitseakadeemia poolt läbiviidud fookusgruppides töid lõpetajad välja, et õpperühmad on teoreetilise õppe praktilises osas liiga suured ning seetõttu on juhtumite läbiarutamine ja analüüsimine raskendatud (2014. ja 2016. aasta lõpetajate tagasiside). Näitena töid 2016. aasta lõpetajad, et kuna õpperühm oli suur, siis said nad koolipäeva 7 tunni jooksul menetleda vaid kaht kõnet. Kuna teistele õppuritele tehtud kõnesid ülejäänud ei kuulnud, siis tuli oletada, millest on jutt ja sisustada kõne enda arvamuse põhjal. Samale probleemile juhtisid tähelepanu ka fookusgruppides osalenud. Leiti, et **koolis toimuva praktilise õppe õppegrupid peaksid olema väiksemad** ja õppurid peaksid saama rohkem individuaalset tagasisidet. Nimelt, kuigi õppuritel on võimalik kaasa analüüsida ka teiste vastatud kõnesid, ei ole see õppimise seisukohalt efektiivne, kuna kõne kulg sõltub sellest õppurist, kes kõnele vastab. Nii pole ülejäänutel võimalust, et nad saaksid näiteks valida teise tüüpjuhtumi, küsida teistsuguseid küsimusi jne. Kui kõnele järgneb selle analüüs gruppis, siis on teatav õppimise efekt olemas, kuigi see ei ole õppimise seisukohalt nii efektiivne kui individuaalne tagasiside. Fookusgrupis osalenud töid enda õpinguperioodile mõeldes välja, et sageli nappis selliseks grupianalüüsiks aega, see tekkis vaid siis, kui kohal oli vähe õppureid.

Nii fookusgrupiintervjuudes osalenud kui küsitlusele vastanud vilistlased töid välja, et **kõne juhtimisele tuleks koolis pöörata rohkem tähelepanu**. Praktilise õppe puhul töid fookusgrupis osalenud kriitikana välja ka seda, et kõnele vastamisel ei õpetatud ajapiirangust kinnipidamist, kuigi päästekorraldaja jaoks on töös sellel suur tähtsus. Ka häirekeskuse analüüsid näitavad, et äsja tööle asunud päästekorraldajad ei suuda ajapiirangust kinni pidada. Seda oskust saab arendada üksnes harjutades ning seda tuleks teha juba koolis.

Samuti nimetati probleemina, et **õppes kasutatav kõnedele vastamise keskkond peaks olema analoogne sellega, mida kasutavad päästekorraldajad oma töös**. Näitena töid fookusgrupis osalenud, et koolis harjutatakse valjuhääldiga, kuid päästekorraldajad töötavad kõrvaklappidega; kaardi kasutamine samaaegselt kõnele vastamisega on probleemne, kuna kaardirakendused ei tööta koolis sageli (sisekaitseakadeemia esindajad selgitasid, et 2017/2018 aastal ei töötanud kuni detsembrini kaardirakendus, mil juhtkonna eestvedamisel leidis kool probleemile lahenduse); ei õpetata aja peale kõne juhtimist; ei teki kogemust mitme tegevuse korraga tegemiseks jne ehk puudus reaalsusega sarnane simulatsioonikeskkond. Sisekaitseakadeemiast saadud info kohaselt ei ole seni olnud võimalik kõnesalvestusprogrammi õppetöös kasutada, kuna koolil puudub selleks tehniline lahendus. Õppetöös on kasutatud telefoniside programmi, kuid mitte 2017/2018 õppeaastal. Sisekaitseakadeemia esindajate

sõnul on õpilastel olnud keeruline õppida ja õpetajatel tunde läbi viia, kuna programmi töös esineb tõrkeid. 2014–2016 oli programm aeglane, mistõttu ei olnud võimalik mõõta kõnede menetlemisel aega.

Hetkel on sisekaitseakadeemial töös arendus, et luua võimalus õppetöös nii telefoniside kui kõnesalvestusprogrammi kasutamiseks. See ei võimalda siiski õpilastel menetleda kõnesid sarnaselt sellega nagu teevad oma töös päästekorraldajad (päästekorraldaja näeb positsioneerimist, saab kõnesid siduda jne), sest vastava simulatsiooni kasutamine on keeruline ning vajab eraldi tehnilist tuge praktilise õppe ettevalmistamisel ja läbiviimisel. Hädaabiteadete menetlemise praktiliste tundide läbiviimiseks oleks sisekaitseakadeemia esindajate hinnangul vaja lisaks tundi läbiviivatele õpetajatele üht inimest, kes pakuks tehnilist tuge.

„Kooli[arvuti]programm ei ole sama, mis on töösaalis. Me ei näe positsioneerimist, kõnede sidumist. Nt kõnede sidumine – mul oli nii raske see, ma mäletan. Programm tuleks võimalikult lähedaks teha sellele, mis on töösaalis. Koolis alati kaart ei töötnud, ei töötnud see, ei töötnud too.“ (Fookusgrupis osalenu)

„Paraku see on nii, et meile sobivad tööle need, kes teevad mitut asja korraga. Aga koolis ei tule seda, et pead korraga kaarti vaatama ja kõnet kuulama jms.“ (Fookusgrupis osalenu)

„Ideaalset sobivad päästekorraldajateks inimesed kes suudavad teha mitut asja korraga, meie töös on see vajalik (nt. sisestades kutset jälgida ka kaarti ja kasutada kaardil erinevaid otsimisvõimalusi).“ (Tööandja)

Fookusgrupis arutleti ka selle üle, kas päästekorraldaja õpe oleks mõeldav töökohapõhise õppena (vähemalt 2/3 õppest toimuks häirekeskuses praktilise õppena). Osalenute arvates on teoreetiliste teadmiste omandamine politsei-, pääste- ja meditsiini valdkonnas vajalik ja üksnes õpe töökohal ei annaks tööl vajalikke oskusi, tarvilik on teoreetiliste baasteadmiste omandamine. Töökohapõhise õppe osas ei võtnud fookusgrupis osalenud selget seisukohta, kuid nagu eespool välja toodud, leiti, et praktilise õppe osakaal peaks olema suurem.

„Nullteadmistega küll tööle ei saa tulla, mina nt ei suudaks välja õpetada.“ (Fookusgrupis osalenu)

Vilistlastel paluti anda ka hinnang sellele, kas töökohapõhine õppevorm toetaks praegusest paremini päästekorraldaja õppe läbijate valmisolekut tööle asumiseks. 71% küsitlusele vastanud vilistlastest arvas, et töökohapõhine õppevorm toetaks valmisolekut tööle asumiseks ning 29% ei nõustunud selle väitega. Need, kes toetasid töökohapõhist õppevormi, leidsid, et töökohapõhise õppevormi puhul saab tööst parema ettekujutuse ning häirekeskuses koha peal olles õpib juhendaja kõrval rohkem ja kiiremini kutse menetlemist.

„Töökohane õppevorm aitaks palju kiiremini ja täpsemalt leida erinevatele olukordadele õigeid lahendusi. Siin näeks päästekorraldaja asja reaalis.“ (Vilistlane)

„Saaks parema ettekujutuse, mis tööga tegu ja kas on võimeline, tahtmist ja valmisolekut seda ametit õppida ning seda tööd teha.“ (Vilistlane)

„Praktikal olles tuli alles välja, mis töö see tegelikult on – reaalne inimestega suhtlemine, nendest arusaamine, õige otsuse tegemine ja samal ajal programmi täitmine. Teoreetiline osa ei anna sellist pilti.“ (Vilistlane)

„Häirekeskuses õpid juhendaja kõrval rohkem kui koolis. Kutse menetlemine reaalsel kutsel erineb koolis õpitust.“ (Vilistlane)

Vilistlased, kes leidsid, et töökohapõhine õppevorm ei toetaks paremini päästekorraldaja õppe läbijate valmisolekut tööle asumiseks, lisasid selgitusse, et probleeme võib tekkida heade juhendajate leidmisega ning samuti toodi välja, et eelnevalt on siiski oluline omandada vajalikud teoreetilised teadmised.

„Ei leia, et töökohapõhine õppevorm on hea. Käelisi tegevusi annab, jah, õppida, kuid tausta peab ka teadma. Nullteadmistega isik ei oska hinnata riske, ega näe riske kuskil. Teoreetilised teadmised on ääretult olulised.“ (Vilistlane)

Vilistlaste küsitlusele vastanutest 64% arvas, et mõne õppemooduli (politsei, pääste, meditsiin) maht päästekorraldaja õppekavas oleks võinud olla teistsugune. Eelkõige leiti, et politsei õppemooduli õppemaht võiks olla suurem, kuna juhtumid on keerulisemad. Ka päästekorraldaja õppe lõpetajad tõid SKA poolt õppeaasta lõpus tehtud fookusgruupiintervjuudes välja, et politseimooduli maht on liiga väike (2014. aasta lõpetajad). Üksikud vilistlaste küsitlusele vastanud tõid välja ka selle, et pääste õppemooduli maht oleks võinud olla väiksem, rohkem oleks võinud olla seevastu keeleõpet, praktikat ning kaardi kasutamise õpet.

„Politsei poolelt rohkem päästekorraldajale vajalikke teadmisi.“ (Vilistlane)

Häirekeskuse tehtud 2016. ja 2017. aasta analüüsid³ tööle asunud päästekorraldajate oskuste kohta kinnitavad eespool toodut ja näitavad, et kõige paremal tasemel on lõpetanute oskused kiirabisündmuste menetlemiseks, politsei- ja päästevaldkonna sündmustega oli rohkem probleeme. Politseivaldkonnas olid osade hiljuti tööle asunud päästekorraldajate sisuteadmised puudulikud: ei saadud aru edastatud informatsiooni olemusest või ei suudetud eristada olulist infot ebaolulisest ning seetõttu valis kolmandik hiljuti tööle asunud päästekorraldajatest tüüpjuhtumi valesti. Ka esines politseivaldkonna teadete menetlemisel erinevaid probleeme häirekeskuses kasutusel olevat küsimustiku kasutamisel. Kõige rohkem vigu tegid äsja tööle asunud päästekorraldajad mõlemal aastal päästevaldkonna teadete menetlemisel. Enamikul neist esines 2017. aastal probleeme tüüpjuhtumi valikul, samuti salvestati sündmuseid, mis uute ohuhinnangu kriteeriumide järgi ei liigitu päästesündmuseks. Päästevaldkonnas oli läbivaks probleemiks informatsiooni kogumine põhi- ja lisaküsimustega ning küsimustiku kasutamise protsessi järgimine, kõne juhtimises puudus süsteemsus. Infot koguti osaliselt ja suur osa hiljuti tööle asunud päästekorraldajatest jättis lisaküsimustega vajaliku info kogumata. Eksimused tüüpjuhtumi valikul, puudulik info kogumine ja ebakorrektnes küsimustikus liikumine tõid kaasa selle, et ala- ja ülehinnati väljasõiduastmeid ja prioriteete ning komplekssündmusi vormistati puudulikult. Häirekeskuse analüüsis selgus ka, et äsja tööle asunud päästekorraldajatel on heal tasemel sündmuskoha määramise (politsei ja meditsiini valdkonnas) ja klienditeenindusoskused (kõne alustamine ja lõpetamine, hääletoon). Probleemseks on esmase salvestuse tegemisel ajaliste nõuete järgimine.

³ Hädabiteadete menetlemise kvaliteeditulemused. Päästekorraldajate lend 2017. Juuli 2017 – september 2017. Häirekeskus, 2017.

SKAs tehtud 2014. aasta fookusgrupis lõpetajatega tegid õppurid mitmeid ettepanekuid õppekava muutmiseks:

- võimaldada pikemat (nt 1,5 aastat) ja lühemat (intensiivkursused, mis keskenduksid päästekorraldaja tööle) õpet olenevalt õppuri huvist ja eesmärkidest;
- teha harjutusi koos päästjatega;
- lisada õppesse vastuvõetud kõnede analüüs, et saaks tagasiside oma kõnele;
- kasutada SKAs õppeks samu andmebaase ja programme, mida kasutab häirekeskus;
- rakendada sama süsteemi, mis on kasutusel vanglasüsteemis: õppur võetakse tööle, tal tekib õppimiskohustus ja säilib palk.

Teistel aastatel fookusgruppide kokkuvõtetes selliseid soovitusi ei sisaldunud.

3.2. Üldine hinnang õpingute korraldusele

Päästekorraldaja õppe läbiviimine tervikuna oli enamiku (92%) vilistlaste hinnangul hästi korraldatud. Ühe ettepanekuna toodi välja, et võõrkeeleõpe võiks alata kohe õppeaasta alguses (vt pikemalt pkt 3.1). Üks vilistlane tõi kriitikana välja, et vahepeal olid tundide vahel nn augud. Sama tõi välja ka fookusgrupis osalenud.

„Lühikesed päevad on. Võiks siis olla täispäevad ikka.“ (Fookusgrupis osalenu)

Õppekava pikkust (10 kuud) hindas 44% küsitlusele vastanud vilistlasest sobivaks, 52% leidis, et õppekava võiks olla lühem ja 4% arvas, et õppekava võiks olla pikem. Iseseisva õppe osakaal oli 58% vilistlaste arvates hästi paigas, 25% arvas, et see võiks olla suurem ning 17% vastupidiselt, et iseseisva õppe osakaal võiks olla väiksem. Suurem osa küsitlusele vastanud vilistlastest (63%) ei oleks eelistanud osa õppest läbida iseseisvalt (sh e-õppena) ehk käia vähem koolis kohapeal ja teha rohkem iseseisvat tööd kodus. Selgitustena lisati, et kuna teema on võõras ja keerukas, oleks iseseisvalt õppida keeruline ning kontakttundide puhul saab aga selgusetuse korral kohe küsimusi küsida. Sellisel arvamusel olid muuhulgas ka need vastanud, kes pooldasid suuremat iseseisva õppe osakaalu. Neist üks tõi välja, et transport kooli oleks sel juhul kergem ja odavam.

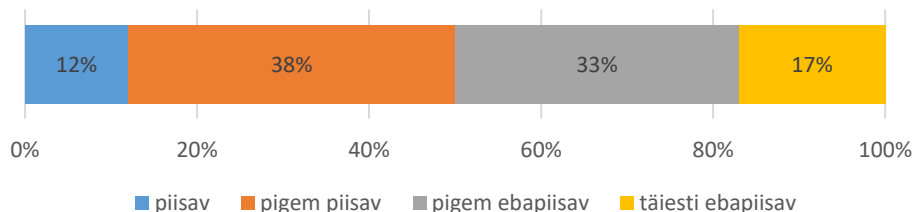
„Kindlasti mitte, e-õpe ei anna sama tulemust mis kontakttunnid. Kui pole kellegagi arutleda ega läbi rääkida, siis alatihtigi võib e-õppega jääda palju halle alasid. Otsene kontakt õppejõuga on alati tõhusam.“ (Vilistlane)

Eelkõige toodi välja, et iseseisvalt oleks saanud õppida reegleid, juhendeid, seadusandlust, tüüpjuhtumite kirjeldusi. Samas leiti ka, et kuigi oleks saanud mõningaid asju kodus iseseisvalt õppida, oleks eelistatud siiski kontakttunde, sest nii saab esitada vajalikke küsimusi ning õppejõudude toodud näited aitavad käsitletut paremini mõista.

„Loomulikult [oleks saanud osa klassiruumist õpetatust iseseisvalt õppida,] kuid klassis said kõik kohe üleskerkinud küsimused vastuse, seda enam, et kiirabi ja pääste õpetajad tegelesid omas valdkonnas ja elust võetud näited aitasid õpitust paremini aru saada.“ (Vilistlane)

Arvamused selle kohta, kas riigi ja kooli finantsiline tugi (stipendium, majutuse toetus jne) oli õpingute ajal piisav, jagunesid pooleks: pooled küsitlusele vastanud vilistlastest leidsid, et finantsiline tugi oli piisav või

pigem piisav ning pooled olid vastupidisel arvamusel (joonis 7). Ka fookusgruppides osalenute arvamused jagunesid selles küsimuses kaheks: oli neid, kelle sõnul oli õpingute ajal rahaliselt keeruline hakkama saada ning neid, kes ei näinud seda probleemina.

Joonis 7. Vilistaste vastuste jagunemine küsimusele „Riigi ja kooli finantsiline tugi (stipendium, majutuse toetus jne) oli õpingute ajal ...“ (N=24).

Allikas: vilistlaste küsitlus

Oma arvamust selgitasid enamasti finantsilise toega mitterahulolevad vilistlased. Põhjendustena toodi välja, et nendel, kel oli pere ja lapsed, oli õpingute perioodil raske hakkama saada ning pigem on olemasolev stipendiumi suurus sobilik neile, kellel on materiaalne tugi olemas. Vastanud, kes leidsid, et finantsiline tugi oli piisav, tõid samuti selgituses välja, et piisav oli see seetõttu, et neil oli pere (vanemate, abikaasa) tugi.

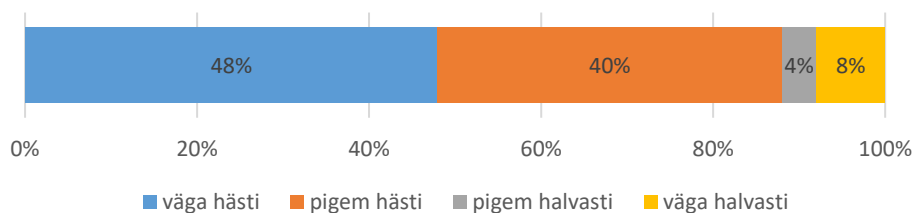
„Sellise kuusissetulekuga oli ikka väga-väga raske pere kõrvalt see kool läbi teha. See on üks põhjuseid, miks elukogenud inimesed päästekorraldajaks õppima ei saa tulla.“ (Vilistlane)

„Pereinimestel pole võimalik õppida, kuna rahaliselt perele on mõju tuntav. Kaob motiveeritus.“ (Vilistlane)

„Kuna otsitakse PK [päästekorraldaja] õppesse rohkem vanemas eas inimesi, peaks olema finantseering ka suurem. Kuna inimene tuleb statsionaarsesse õppesse, mis toimub 5 päeva nädalas järjest, jätab oma pere, siis on raske tulla toime, kui stipendium ja tööandjapoolne toetus on minimaalne.“ (Vilistlane)

Lõpueksami ülesehituse ja läbiviimisega olid vilistlased üldiselt rahul: 88% vastanutes arvas, et lõpueksam oli üles ehitatud ja läbi viidud väga hästi või pigem hästi (joonis 8). Üks vilistlane arvas, et lõpueksamil võiks arvestada rohkem häirekeskuse tulnud tagasisidet. Negatiivse poole pealt toodi välja, et ooteaeg oli liiga pikk, mistõttu venis ka päev pikaks, lisaks häiris mõningaid eksami tegijaid eksami jälgimine komisjoni poolt.

„Paljudele õppuritele ei sobi komisjoni kõndimine, selja taga kõndimine. Kutse menetlemine praktiliselt ja eksamil erinevad teineteisest nagu öö ja päev. Komisjon võiks olla kuskil mujal ruumis, jälgiks kaamerast.“ (Vilistlane)

Joonis 8. Vilistaste vastuste jagunemine küsimusele „Kuidas olite rahul päästekorraldaja õppe lõpueksami ülesehituse ja läbiviimisega? Lõpueksam oli ülesehitatud ja läbi viidud ...“ (N=25).

Allikas: vilistlaste küsitlus

Hetkel koosneb päästekorraldaja õppekava eksam vaid praktilisest osast. 60% küsitlusele vastanud vilistlastest oli arvamusel, et eksam ei peaks sisaldama lisaks praktilisele osale ka teoreetilist osa õpitud kolme mooduli teemade kohta. Põhjendustena toodi välja, et kutse menetlemisel ehk praktikas peab niigi reegleid teadma ning sel viisil on tagatud ka teoreetiliste teadmiste kontroll. Samuti leiti, et teoreetilisi teadmisi kontrollitakse pidevalt õppetöö käigus, mistõttu ei ole tarvis seda ka eksamile lisada.

„Piisab praktika kaitsmisest. Vajadusel võiks olla vestlusvoor, kus arutletaks tehtud vigade või valede töövõtete üle.“ (Vilistlane)

„Teoreetilise osa kohta tehakse juba teste õppetöö käigus, et kinnitada teoreetilisi teadmisi. See oleks topelettöö ja rohkem stressi.“ (Vilistlane)

Vilistlased, kes leidsid, et eksam võiks sisaldada ka teoreetilist osa, tõid põhjendustena välja, et häirekeskuse töös on oluline reegleid teada, teooria annab aluse kutse menetlemiseks ning kordamine aitab kinnistada omandatud teadmisi.

„Üks oluline osa meie töös reeglite teadmine. See teadmiste osa ja oskus pidevalt õppida ja täiendada, kontrollida, peab säilima.“ (Vilistlane)

„Absoluutselt peaks olema ka teoreetiline osa, mis hõlmaks reegleid ja juhendeid, s.h. OTTE [operatiivteabeteenistuse] ja Häirekeskuse koostöökokkuleppeid.“ (Vilistlane)

Häirekeskuse töötajad, kes on osalenud sisekaitseakadeemias päästekorraldaja õppes õppejõududena, tõid välja, et nad on õppetöö korralduses kokku puutunud mitmete probleemidega.

- Sisekaitseakadeemia teatab vajadusest tulla tundi väga lühidalt ette. Seetõttu on ka neil, kes sooviksid õppetöö läbiviimises osaleda, keeruline leida võimalust õppejõuna panustamiseks, kuna päästekorraldaja töö on graafikujärgne.
- Häirekeskus on sisekaitseakadeemiale andnud nimekirja inimestest, keda võiks õppejõuna kaasata, kuid õpetavad ka häirekeskuse töötajad, kelle õpetamisoskuste osas on häirekeskus kriitiline. Ühe põhjusena näevad fookusgrupis osalenud eelmises punktis väljatoodut, st kuna sageli jääb õppejõudude värbamine sisekaitseakadeemias viimasele minutile, siis ei saa pädevad häirekeskuse töötajad õppejõu tööd vastu võtta ning seetõttu ilmselt otsibki sisekaitseakadeemia ükskõik millise õppejõu.
- Õppejõud peavad sisekaitseakadeemiale meelde tuletama lepingu sõlmimist ja töötasu väljamaksmist.
- Õppejõude ei teavitata tundide ärajäämisest, mistõttu nad tulevad kohale ja kulutavad selleks oma aega ja raha. Sama tõid välja ka õppurid.
- Õppejõududele ei saadeta ette õppematerjale, mistõttu on keeruline tunniks valmistuda.
- Kalenderplaan, mis õppejõududele saadetakse, ei vasta aeg-ajalt tegelikkusele. See tähendab, et õppejõud saavad valeinfo selle kohta, milliseid teemasid tunnis käsitletakse, mis viib selleni, et õppejõud valmistab ette vale teema ning peab n-ö tunni käigus selleks ette valmistamata andma edasi teadmisi hoopis teisel teemal.
- On esinenud olukordi, kus praktilise õppe tunnis õpetatakse teemat, mida teooriatunnis pole õpetatud, mistõttu kulub praktilise tunni aeg teooria tutvustamisele.

- Häirekeskus küll panustab õppekava arendusse, kuid tehtud ettepanekuid ei rakendata ning puudub ka tagasiside, miks see on nii.
- On esinenud olukordi, kus praktilise õppe tundides on vaid üks õppejõud, kes peab kõne tegema, sellele tagasisidet andma ja grupis analüüsima. See on õppejõu jaoks väga keeruline.
- Kuna õppejõudusid on palju, siis tekib teemade osas dubleerimisi ja lünkasid, sest õppejõud ei ole kursis, mida on teised õppejõud rääkinud.

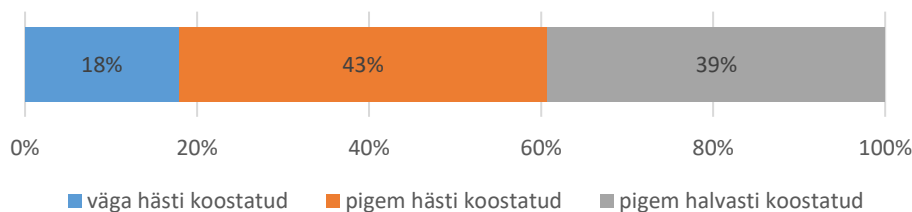
Kõik need eespool toodud probleemid vähendavad häirekeskuse töötajate motivatsiooni õppejõuna päästekorraldaja õppes kaasa lüüa. Samuti toodi välja, et praktikantide tulekust informeeritakse keskust lühikese etteteatamise tähtajaga. See tekitab probleeme, muuhulgas juhendajate leidmisel.

„SKAga tahaks paremini teha sujuvat koostööd. Me nt saame alles viimasel hetkel teada, kes meile praktikale tuleb. See info võiks tulla aegsasti. Meil on vaja planeerida ju ette.“ (Fookusgrupis osalenu)

3.3. Politsei õppemoodul

60% vilistlaste küsitluses osalenutest arvas, et politsei õppemoodul oli hästi koostatud ning 40% olid kriitilised (joonis 9). Fookusgrupis osalenud tõid välja, et politsei mooduli sisu oli kõige segasem ja keerulisem. Seda seostati ühelt poolt õppejõu tööga ning teisalt sellega, et võrreldes pääste- ja meditsiinivaldkonnaga on politsei puhul palju eripalgelisi juhtumeid, st valdkond ongi keerulisem.

„Töös tunned, kui palju puudu jäi.“ (Vilistlane)

Joonis 9. Vilistlaste vastuste jagunemine küsimusele „Päästekorraldaja õppe politsei õppemooduli sisu (teemad, mida õpetati) oli ...“ (N=28)

Allikas: vilistlaste küsitlus

Need, kelle arvates oli õppemooduli sisu hästi koostatud, tõid välja, et õpetaja oli tunniks materjali ette valmistanud ja oskas praktikuna tuua teooria osale alati lisaks praktilise näite; õpetati leidma õiget tüüpjuhtumit ja õpe oli tüüpjuhtumi põhine; grupitööd olid huvitavad; materjalid andsid ülevaate kutsetest ja politsei ning häirekeskuse koostööst, õppemoodul oli selge, arusaadav, sisutihe ja huvitav, arusaamatusi tekkis vähe ja need lahendati. Kriitikana tõid vilistlased ja fookusgrupis osalenud välja, et

- õpiti ÜHKISe järgi, aga töös tuli hakata kasutama OPISt, selle reeglid tuli kiiresti selgeks saada;
- õpetati teemasid, mida ei lähe päästekorraldajal töös vaja (nimetati narkoainete tutvustust, patrulltegevuse korda ja üldisemalt politseitöö sisu ning politseitööga seotud õigusteemasid sellisel detailsusastmel nagu õpetati, ettekirjutuse koostamist);

„Üks osa, mis toimus Murastes, oli väga hästi läbi viidud. Pervägivald oli hästi lahti seletatud, arusaadavalt ja õppijasõbralikult.“ (Vilistlane)

„Päästekorraldajal ei ole vaja nii palju süveneda politsei tööga seotud seadustesse. Liiga palju koormavat materjali ja infot.“ (Vilistlane)

„[Soovitan] vähem süveneda politsei töösse (töö käikudesse) ja rohkem võtta läbi reaalseid situatsioone, nt kuulates reaalseid kõnesid ja analüüsides neid.“ (Vilistlane)

- õppes kasutatud materjalid olid vananenud või vananemas;

„Näited ja mängud olid head, tänu neile jäi materjal paremini meelde. Aga veidi jama oli, et me õppisime vanu küsimustikke ja tüüpjuhtumeid jne, aga tööle tulles pidime mõne aja pärast hakkama kasutama uusi.“ (Vilistlane)

- erinevad õppejõud andsid vastuolulist infot;

„Kogu aeg vaidlesime, sest teoorias öeldi üht asja, kui tulime tehnikamajja treenima, asjad muutusid teistpidi.“ (Vilistlane)

- puudus selge struktuur, õppemoodul ei moodustanud tervikut;

„Kõik teemad olid segamini ja tekkis mulje, et ka õppejõud ise ei teadnud, mida täpselt õpetama peavad.“ (Vilistlane)

„Praktiline osa oli hea, aga teoreetiline seosetu ja segane. Töö juures tundsin end ikka väga rumalana.“ (Vilistlane)

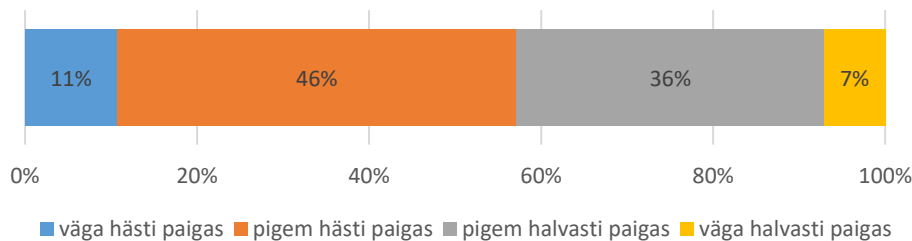
„Oli selline tunne, eile avastati, et homme vaja kooli õpetama vaja minna. Teemad kordusid, üldjuhul halvasti ettevalmistatud, tööks vajalikest teadmistest jäi vajaka.“ (Vilistlane)

„Informatsiooni mis toetaks eriala oli vähe, liiga laialivalguv.“ (Vilistlane)

- liiga vähe oli praktilisi ülesandeid.

Teooriat ja praktilist osa saaks enamiku küsitluses osalenud vilistlaste arvates tihedamalt siduda kui seda tehti nende õpingute ajal (joonis 10, vt ka ptk 3.1). Need, kes olid teoreetilise ja praktilise õppe jagunemisega rahul, tõid välja, et teooria ja praktilised harjutused olid omavahel hästi tasakaalus, praktilisi teadmisi jagasid spetsialistid, kes tunnevad valdkonda, praktika toimus koos politseipatrulliga ja õppejõud tõi koolis praktilisi näiteid.

„Praktika - kõnede menetlemise käigus mingi aim politsei tööst tuli. Praktika läbiviijad olid tasemel ja nendes tundides oli hea käia.“ (Vilistlane)

Joonis 10. Vilistaste vastuste jagunemine küsimusele „Päästekorraldaja õppe politsei õppemoodulis oli teoreetilise ja praktilise õppe (silmas on peetud praktilist õpet, mis viidi läbi SKAs, mitte õppepraktikat) osakaal ...“ (N=28)

Allikas: vilistlaste küsitlus

Need, kes olid kriitilisemad, leidsid, et teooria ja praktiline osa oli omavahel seostamata, praktiline osa oli liiga lühike ning ebaefektiivselt läbi viidud.

„Õppepraktika ajal õpiti tegelikult paralleelselt teooriat, sest eelnevad teooria tunnid ei toetanud praktilisi tunde.“ (Vilistlane)

„Praktilisi tunde peab kindlasti olema rohkem ning oluline on harjutada ka erinevaid teemasid, mitte ainult neid, mis on ära määratud küsimustikus.“ (Vilistlane)

„Tundsin praktikale minnes, et politsei väljaõpe on nõrgem kui ülejäänud.“ (Vilistlane)

„SKA praktika tundides sai iga päästekorraldaja ühe päeva jooksul maksimum 2 kõnet ise vastu võtta, kuna iga kõnet analüüsiti liiga kaua, mis muutis päevad väga tüütuks. Iga PK [päästekorraldaja] võiks rohkem kõnesid praktiseerida, kuna HK [häirekeskuse]-praktika ajal oli politsei valdkond kõige nõrgem live’is inimesega suheldes. Samuti ei toodud välja erinevaid situatsioone elust, millega inimesed võivad politsei poole pöörduda, mis tuli live’is praktika ajal välja ja tekitas palju segadust ja küsimusi kolleegidele, kes on niigi koormatud.“ (Vilistlane)

Vilistlased soovitasid siduda teoreetilise osa rohkem päästekorraldaja kutsetöötusega (st õpetada küsimustikust õigesti aru saama, selgitada põhjalikumalt tüüpjuhtumeid, nende valimise aluseid ja menetlusprotsessi, helistaja küsimustele vastamist, kokkuvõtte kirjutamist, väljakutseks mitterealiseeruvaid kutseid jne); suurendada praktika ja vähendada teoreetilise osa osakaalu, õpetada lahendama ka neid juhtumeid, mis ei kuulu kindla sündmuse liigi alla; koolitada ka praktikutest õppejõude, anda neile pedagoogilisi oskusi. Nendest on pikemalt juttu aruande peatükis 3.1. Teemadest, mida võiks lisaks olemasolevale õpetada, nimetasid vilistlased vara ja laste hooldusõiguse jagamisega seonduvat.

„Rohkem päästekorraldaja pilgu läbi antud teemasid läbi viia ja mitte süveneda politsei töösse.“ (Vilistlane)

„Rohkem praktikat ja vähem teooriat. Õppurid peaks rohkem töösaalis viibima, et end tõelise eluga kurssi viia. Politseitöös on rohkem selgusetuid väljakutseid kui stampväljakutseid.“ (Vilistlane)

„Oleks hea, kui oleks rohkem operatiivpraktikat, kus saaks käia patrulliga tööl. Sellega saab rohkem selgeks, kuidas teha väljakutseid neile, mida neile faabula sees kõige rohkem vaja on.“ (Vilistlane)

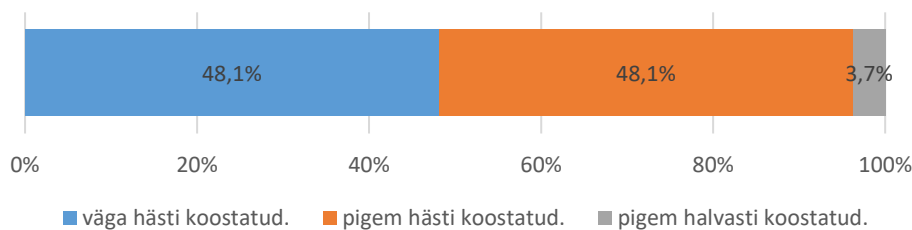
„Teemad, mida päästekorraldajal realselt kutsetöötules vaja läheb. Koolis võin ju teada, millega tegeleb välijuht või muu ametnik, aga realselt, mis küsimused kuuluvad politsei pädevusse, milliste küsimustega on vaja kohtu poole pöörduda, mis on tsiviilasjad - need tulevad töö käigus koos keskuse juhile teadaandmisega, et oled oma tööd halvasti teinud.“ (Vilistlane)

„Kui ümberkorraldused ja pidevad muutused lõppeksid, siis ehk on saadav info stabiilne. Politseiametnikud, kes loenguid annavad, peaksid ise olema kursis päästekorraldajate küsimustike ja reeglitega.“ (Vilistlane)

Politsei õppemooduli õppejõudude tööga oli enamik (93%) küsimustikule vastanud vilistlastest rahul, samamoodi ka suhtumisega õppuritesse ja nende toetusega õpingute ajal. Vastustes tõid vilistlased välja, et õppejõud olid viisakad, abivalmid ja oma valdkonna asjatundjad, oskasid juhtumeid ja nende lahendusteid selgitada, olid valmis küsimustele vastama. Samas oli ka neid õppejõude, kes polnud vilistlaste hinnangul pädevad, kellel ei olnud oskusi oma teadmisi edasi anda.

3.4. Pääste õppemoodul

Valdav enamik küsitlusele vastanud vilistlastest oli pääste õppemooduli sisuga rahul (joonis 11).

Joonis 11. Vilistlaste vastuste jagunemine küsimusele „Päästekorraldaja õppe pääste õppemooduli sisu (teemad, mida õpetati) oli ...“ (N=27)

Allikas: vilistlaste küsitlus

Need, kelle arvates oli õppemooduli sisu hästi koostatud, tõid välja, et teemad olid huvitavad, sisukad ja loogilises järgnevuses, õppejõud head, õppematerjalid hästi koostatud, mahukad ja asjakohased, teooriat seostati praktikaga. Kriitikana toodi välja, et teoreetilist materjali oli liiga palju, õpe polnud tüüpjuhtumi põhine, osa teemadest olid sellised, mida päästekorraldaja töös ei lähe vaja (fookusgrupis osalenud nimetasid voolikute ühendamist ja kiivrite värvide tundmaõppimist), õpe keskendus teooriale ja ei arvestanud praktiliste vajadustega.

„Pääste õppemoodul oli äärmiselt põhjalik ning andis väga hea ettevalmistuse.“ (Vilistlane)

„Õppejõud panustas meie gruppi väga palju aega, et viia meieni võimalikult palju teadmisi.“ (Vilistlane)

„Liigselt spetsiifilisi teadmiseid, mida võiks jagada ainult päästjatele. Päästekorraldaja jaoks oleks vajalik pigem õigete valikute tegemine ja sellega seotud ohud, et ta omaks laiemat pilti.“ (Vilistlane)

Mitmed küsitlusele vastanud vilistlastest tõid välja, et nad ei oska anda soovitusi, mida võiks pääste õppemoodulis muuta, kõik oli hästi. Need, kes andsid soovitusi, tõid välja, et praktilisi näiteid oleks võinud rohkem olla; õppes võiks lähtuda küsimustikust, õpe võiks olla tüüpjuhtumi põhine; teooriaõppes võiks

rohkem keskenduda teemadele, mida on päästekorraldajal kutsetöötuseks vaja; praktika osakaal võiks olla suurem. Vilistlased nimetasid mitmeid teemasid, mida nende arvates võiks päästemoodulis õpetada: inimese metsast väljatoomine, jääl päästmine ning enesetapjatega läbirääkimine.

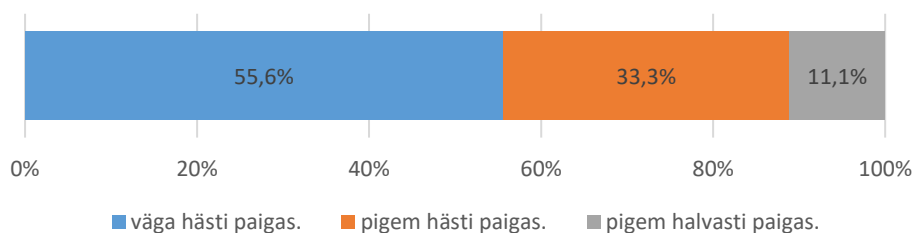
„Pääste mooduli õpe peaks olema tüüpjuhtumi põhine ja mitte nii lai. Päästekorraldaja ei pea teadma kõiki päästeautosid ning väljasõiduastmeid. Õpet tuleks kitsendada.“ (Vilistlane)

Enamik küsitlusele vastanud vilistlastest oli rahul teoreetilise ja praktilise õppe osakaaluga pääste õppemoodulis (joonis 12) ja õppekorralduse muutmiseks ei osanud enamik vastanutest ettepanekuid teha. Vilistlased võid välja, et teooriatunnis võeti erinevate teemade juures läbi õppepraktikas kasutatavad küsimused, teooria seostati hästi praktikaga, sai läbi teha raskeid tüüpjuhtumeid.

„Praktilistes tundides sai läbi harjutatud väga erinevaid kutseid ning alati selgitati palju juurde ning kinnistati olemasolevaid teadmisi.“ (Vilistlane)

„Pääste moodul oli väga huvitav ja mitmekülgne, loengud toimusid nii koolis kui ka väljaspool kooli.“ (Vilistlane)

„Suitsusukeldumine oli päris lahe. Andis natukene aimu, mida võivad päästjad tunda põlevasse majja sisenedes.“ (Vilistlane)

Joonis 12. Vilistaste vastuste jagunemine küsimusele „Päästekorraldaja õppe pääste õppemoodulis oli teoreetilise ja praktilise õppe (silmas on peetud praktilist õpet, mis viidi läbi SKAs, mitte õppepraktikat) osakaal ...“ (N=27)

Allikas: vilistlaste küsitlus

Soovitusena töid vilistlased välja, et õppe osaks võiks olla ka praegusest pikem praktika päästekomandos (vt praktika kohta pikemalt ptk 3.7), ühepäevast praktikat peetakse mahult ebapiisavaks, et saaks ülevaate päästjate tööst. Samuti soovitati kasutada õppes keerukamaid praktilisi olukordi, mis on häirekeskuses ette tulnud.

„Rohkem praktikat Häirekeskuses ja kindlasti ka päästekomandodes, võib olla ka üks sõit päästjatega sündmuskohale kaasa. P5 [operatiivkorrapidaja] juures ei saa vahetut praktilist kogemust.“ (Vilistlane)

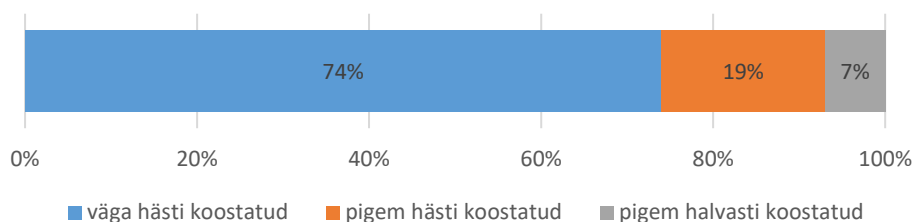
„Praktika peaks toimuma 3-5 päeva ning pääste osas mitte vaid P5 juures, vaid ka MV [meeskonnavanema] ja päästja rollis.“ (Vilistlane)

„Võtaks lintidelt tegeliku juhtumi, aga päästekorraldaja vastust ei laseks. Hulle juhtumeid, kus vaja kiiresti ja hästi reageerida, ei saa kunagi mängida. Kui PÄRISELT inimelu kaalul, siis on ka näha kuidas PK-l [päästekorraldajal] närvid vastu peavad.“ (Vilistlane)

Pääste mooduli õppejõudude tööga olid kõik küsitlusele vastanud vilistlased rahul, samuti nende suhtumisega õppuritesse ja toetusega õpingute ajal. Mõned tõid küll välja, et mõnikord olid teooriatunnid „kuivad“, kuid kiideti õppejõudude professionaalsust, suurt kogemuste pagasit ja valdkonna tundmist ning seda, et õppejõududega sai igal ajal ühendust võtta ning nad vastasid kiiresti.

3.5. Meditsiini õppemoodul

Valdav enamik vilistlaste küsitluses osalenutest arvas, et meditsiini õppemooduli sisu oli hästi koostatud (joonis 13).

Joonis 13. Vilistlaste vastuse jagunemine küsimusele „Päästekorraldaja õppe meditsiini õppemooduli sisu (teemad, mida õpetati) oli ...“ (N=27)

Allikas: vilistlaste küsitlus

Küsitlusele vastanud vilistlased tõid välja, et õpitu oli arusaadav ja teemad omavahel hästi seotud ning õppematerjalid ja teemad huvitavad ja informatiivsed. Kriitikana toodi välja, et mõned teemad ei tundunud vajalikud ning õppemooduli maht ei olnud piisav.

„Üks parimalt koostatud õppemoodul, väga hea õppejõud, väga head mahukad ja sisulised materjalid, läbi mille sai tugeva meditsiinilise teadmiste pagasi.“ (Vilistlane)

„Põhjalik õpe, omandamise kontroll asjakohane.“ (Vilistlane)

„Sain ka eluks vajalikku infot. Niisuguseid loengud peaksid olema keskkoolis kõigile – oleks ka hädaabikõnesid vähem.“ (Vilistlane)

„Maht võiks suurem ja põhjalikum olla.“ (Vilistlane)

„Mõned teemad olid mõttetud, näiteks kehaosad ladina keeles.“ (Vilistlane)

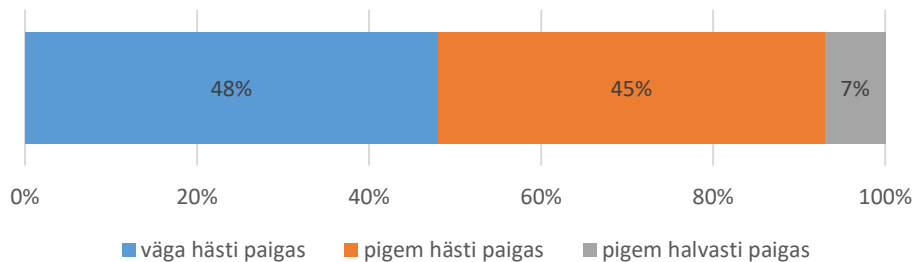
Enamik küsitlusele vastanud vilistlastest ei osanud teha ettepanekuid meditsiini õppemooduli muutmiseks, kuid need, kes seda tegid, arvasid, et mooduli õppimiseks võiks olla rohkem aega ette nähtud, õpitu peaks rohkem toetama praktilist tööd ning teemad võiksid olla konkreetsemad. Fookusgrupis osalenud tõid välja, et meditsiini õppemoodulis peaks õpetama erinevaid haiguseid ja nende kindlakstegemist sümptomite kaudu, kuna sellist lähenemist kasutab häirekeskus.

„Iga teema jaoks rohkem aega (piiratud aja pärast võeti kõike jooksvalt). Palju infot lühikese aja jooksul koormas ära, palju ei jäänud meelde jne.“ (Vilistlane)

„Võib-olla rohkem praktilist tegevust (elustamine jne).“ (Vilistlane)

„Rohkem konkreetsemaks, tüüpjuhtumite põhisemaks.“ (Vilistlane)

Teoreetilise ja praktilise õppe jagunemisega meditsiini õppemoodulis oli enamik küsitlusele vastanutest rahul (joonis 14). Positiivsena toodi välja, et teooria toetas õppemooduli praktilist läbiviimist ning korralduslik pool sujus ja oli arusaadav. Kriitikana mainiti, et praktilist poolt võiks rohkem olla ning menetlust võiks rohkem korraldada võõrkeeltes.

Joonis 14. Vilistaste vastuste jagunemine küsimusele „Päästekorraldaja õppe meditsiini õppemoodulis oli teoreetilise ja praktilise õppe (silmas on peetud praktilist õpet, mis viidi läbi SKAs, mitte õppepraktikat) osakaal ...“ (N=27)

Allikas: vilistlaste küsitlus

„Absoluutselt suurepärase õppetöö korraldus, väga sisutihe, kuid andis tõeliselt tugevad baasteadmised inimese anatoomiast, haiguslikest seisunditest ja esmaabist.“ (Vilistlane)

„Meditsiini praktiline õpe oli väga mahukas, kuid hästi korraldatud ning küsimustike harjutamist kasutati sügavuti, s.t. selgitati alati juurde reegleid ning toodi näiteid elust enesest ning lisaks ka kiirabitööst.“ (Vilistlane)

Meditsiini õppemooduli korralduslikus pooles soovitasid küsitlusele vastajad peamiselt muuta praktilise poole osakaalu suuremaks ja õpetada rohkem kõnede vastuvõtmist. Vastanute seas oli ka neid, kellel ei olnud muutmissetpanekuid ja arvasid, et kõik võiks samaks jääda.

„Rohkem päris kõnesid analüüsida (lasta kuulata), kuna PK [päästekorraldaja] pilgu läbi ei ole vaja iga raku tundmist, vaid inimesest aru saamine ja õige tüüpjuhtumi valimine.“ (Vilistlane)

Meditsiini õppemooduli õppejõududega olid kõik küsimustikule vastanud vilistlased rahul. Vastajad kiitsid nii õppejõudude pädevust (oskusi, teadmisi), suhtumist õppuritesse kui nende toetust õpingute ajal. Küsitlusele vastanud vilistlased tõid välja, et õppejõud olid oma valdkonna professionaalid ja praktiliste kogemustega ning nad oskasid tuua näiteid ja seletada teooriat arusaadavalt. Samuti kiideti õppejõudude suhtumist õpilastesse ja abivalmis olekut tunnis.

„Seletati kõike väga hästi, tunnis oli kogu aeg hea atmosfäär.“ (Vilistlane)

„Õppejõud oli ise kiirabitöötaja, oli kogenud, tõid häid näiteid, oli mõistev, abivalmis.“ (Vilistlane)

„Väga lugupidav suhtumine, alati sõbralik ja viisakas.“ (Vilistlane)

„SUUREPÄRANE!“ (Vilistlane)

3.6. Praktika häirekeskuses

Enamik küsitlusele vastanud tööandjatest (10 vastanut 11-st) hindas päästekorraldaja õppe praktika korraldust häirekeskuses heaks. Praktikakorralduse puhul tõid tööandjad positiivsena välja juhendaja olemasolu (valdavalt üks juhendaja) ja selged juhendamise põhimõtted.

„Praktikandid hakkavad ise võimalikult kiiresti kõnedele vastama – juhendajateks tugevad päästekorraldajad.“ (Tööandja)

Tööandjate ettepanekud praktika korralduse muutmiseks on järgmised:

- enne praktikat toimuva (nt kutsete menetluse) õppe ajal võiksid õppurid käia häirekeskuses tööga tutvumas, nt 1–2 nädalat vaatluspraktikal;
- praktika kestus võiks olla pikem (st osakaal õppekavas suurem) ja jaguneda kogu õppeaja peale;
- praktikajuhendajaid tuleks hoolikamalt valida;
- parandada tuleks tehnilise varustuse kvaliteeti (kuulamiseks kasutatavad praktikakomplektid lagunevad ja lahendus on kohmakas);
- juhendaja poolt tehtavat aruandlust võiks ühtlustada.

„Kõik juhendajad pole olnud just kõige pädevamad. Juhendajaid võiks põhjalikumalt valida.“ (Tööandja)

„Osad väga tublid päästekorraldajad ei taha juhendada, kuidagi tuleks nad juhendajateks saada.“ (Tööandja)

„Mõistlik oleks kohustuslik vaatluspraktika, mille kohta oleks vaja ka n.ö ülevaade koostada. Ehk kadett peaks seadma endale eelnevalt eesmärgid vaatluspraktikale ja need praktika jooksul täitma. Selliselt ehk ei saa sellest praktikast n.ö äraistumise tunnid. Vaatluspraktika võiks toimuda iga valdkonna menetlustundide järgselt, et kadett oskaks ka rohkem sisupoolele tähelepanu pöörata.“ (Tööandja)

„Liiga suur maht praktika järgselt täidetavaid dokumente – tuleks üle vaadata, et ei peaks tegema topelt tööd: asutus ja kool nõuavad eraldi juhendajatelt hindamise lehte, need tuleks ühtseks viia. Praktikandi ülesanne peaks olema koguda kokku vajalikud hindamise lehed/allkirjad ja edastada need SKA-le.“ (Tööandja)

Häirekeskuses toimuva vaatluspraktika osas tõid fookusgruppides osalenud välja, et õppurid kuulavad kõnesid, kuid sellel praktikal oleks suurem lisaväärtus, kui õppurid peaksid neid ka analüüsima. Soovitati, et vaatluspraktikal kogetu võiks olla seotud tegevusega koolis, õppuril peaks olema vaatluspraktikaga seotud konkreetne ülesanne (näiteks võiks õppurid analüüsida hiljem teatud arvu vastuvõetud kõnesid, teha ülevaate, kuidas nt politsei sündmusi lahendada vms).

Ka vilistlaste küsitlusele vastanud hindasid üldiselt õpingute osaks olevat praktikat häirekeskuses kasulikuks (96%), vaid üks vastaja leidis selle olevat pigem kasutu. Leiti, et praktika kinnistas juba õpitut, tänu sellele sai parema ülevaate tulevases tööst (sealhulgas ka sellest, kas päästekorraldaja töö inimesele sobib) ning praktika käigus saadi palju olulisi teadmisi. Samas leiti ka, et praktika oleks võinud olla pikem, et saada tööks häirekeskuses parem ettevalmistus.

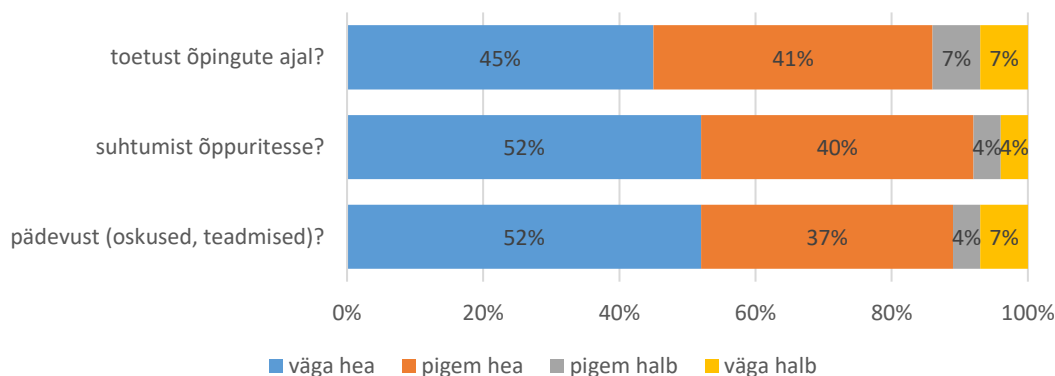
„Praktika oleks võinud olla pikem, sest oleks tahtnud enne tööle tulekut veel rohkem kutsete menetlemist harjutada.“ (Vilistlane)

„Praktika võiks olla pikem ja võiks olla etappidena. Paraku koolis õpetatu ja tegelikkus saalis koolis kokku ei läinud.“ (Vilistlane)

Häirekeskuse juhendajatele andsid vilistlased üldiselt hea hinnangu. Juhendajate toetust õpingute ajal hindas väga heaks või heaks 85% vilistlastest, neli vastanut hindas seda pigem halvaks või väga halvaks. Need, kes hindasid juhendaja toetust heaks, tõid välja, et juhendaja oli toetav, abistav, tundis praktikandi vastu huvi ning oli asjalik. Negatiivse hinnangu andjad tõid selgituses välja, et juhendaja ei tundnud praktikandi vastu huvi ning üks vilistlane tõi välja, et enamuse osa ajast juhendaja puudus.

Häirekeskuse juhendajate suhtumisse õppuritesse hindasid vilistlased valdavalt samuti positiivselt (joonis 15). Vilistlane, kelle arvates see oli halb, tõi välja, et juhendaja ei kuulanud teda ja karjus tema peale. Positiivse hinnangu andjatest selgitasid mõned vastajad, et juhendaja suhtus neisse viisakalt, oli abivalmis, toetav, avatud ja sõbralik.

89% vilistlastest hindas häirekeskuse juhendajate pädevust väga heaks või pigem heaks, üks vastanu leidis, et see oli pigem halb ja kaks hindas juhendaja pädevust väga halvaks. Negatiivse hinnangu selgitusena lisati, et juhendaja oli vanades töövõtetes kinni, ei kuulanud juhendatavat või oli juhendaja liiga ennast kiitev. Positiivsena tõid vilistlased välja, et nende juhendaja oli pikaajalise kogemusega, professionaalne, asjalik, toetav ja selgitas hästi. Seega võib öelda, et üldiselt hinnati häirekeskuse juhendajate suhtumist, pädevust ja toetust positiivselt, kuid oli ka negatiivseid hinnanguid ning palju sõltub juhendajast ning juhendatava ja juhendaja omavahelisest sobivusest.

Joonis 15. Vilistaste vastuste jagunemine küsimusele „Kuidas hindate häirekeskuse juhendaja ...“ (N=27).

Allikas: vilistlaste küsitlus

Praktika pikkust häirekeskuses pidas suurem osa küsitlusele vastanud vilistlastest sobivaks (59%), 37% leidis, et see võiks olla pikem. Selgituses lisati, et praktika võiks olla pikem, et saaks rohkem harjutada ja õppida. Toodi ka välja, et häirekeskuse praktikaga võiks alustada varem, et pärast jõuaks koolis veel puudujääke lihvida. Näiteks tegi üks vilistlane ettepaneku viia praktika läbi etappidena ja alustada näiteks vaatluspraktikast. SKAs lõpetajatega tehtud fookusgruupiintervjuudes tõid kõigi kolme aasta lõpetajad samuti välja, et praktika võiks olla pikem, kuna see annab tulevasest tööst häirekeskuses parema tunnetuse kui klassiruumis „mängimine“, õpetab enda võimeid tundma ja päästekorraldaja tööd tegema.

„Sest oleks tahtnud rohkem õppida, mida teha väljakutseteks mitterealiseeruvate kutsetega. Tüüpjuhtumi põhised kõned olid väga kerged. Raskem oli, kui inimene ise ka ei teadnud mida ta tahtis ja siis tahtis veel

nõu saada, mida teha jne. Ma ei teadnud näiteks alguses, mis kõnede puhul peab inimene hoopis kohalikku omavalitsusse pöörduma vms.” (Vilistlane)

„Praktika on liiga hilja. Kui tekib arusaamatusi, segadust, peaks koolis olema võimalus enne lõpetamist veel teatud teemasid siluda.” (Vilistlane)

„Õpe oli õppeaasta algul, õppeaasta lõpul oli vähe kordamist, asjad olid ununenud.” (Vilistlane)

SKAs lõpetajatega tehtud intervjuudes olid 2014. aasta lõpetajad kriitilised koolipoolse praktikakorralduse suhtes. Toodi välja, et

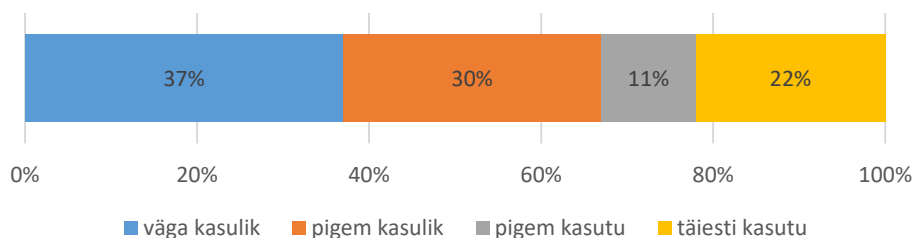
- õppurid pidid ise otsima praktikakoha;
- kool ei jaganud piisavalt infot, õppurid pidid seda ise otsima;
- tagasiside oli halb ja hindamissüsteem arusaamatu (nt ühel õppuril loeti teatud käitumine veaks, teisel aga sama asi mitte);
- kool ja häirekeskus jagasid vastuolulist infot (nt meditsiinipraktikal kiirabis nõuti, et õppuritel oleks elukindlustus, aga kooli sõnul polnud see vajalik)

Teistel aastatel nii põhjalikku tagasisidet praktikakorralduse kohta sisekaitseakadeemia fookusgruppides lõpetajatelt ei kogunud. 2016. aasta lõpetajad tõid koolile õppeaasta lõpus antavas tagasisides välja, et praktikakorraldus oli üldiselt hea, kuid kool oleks võinud anda tagasisidet aruandele, see puudus täiesti.

3.7. Praktika politseis, päästeametis ja kiirabis

Päästekorraldaja õppe osaks on ka lühiajaline praktika politseis, päästeametis ja kiirabis.

Õpingute osaks olevat praktikat politseis hindasid vilistlased kasulikuks (67%), pigem kasutuks või täiesti kasutuks hindas praktikat politseis 33% vastanutest (joonis 16).

Joonis 16. Vilistaste vastuste jagunemine küsimusele „Õpingute osaks olev praktika politseis oli ...“ (N=27).

Allikas: vilistlaste küsitlus

Toodi välja, et praktika oli väga põhjalik, huvitav ja kasulik – nägi, kuidas politsei kohapeal kutseid menetleb ja mis infot võib juurde vaja olla. Samas oli ka neid vilistlasi, kes leidsid, et politsei praktika ei andnud neile juurde olulist teadmist. Mõned vilistlased, kes läbisid praktika koos väljuhiga, tõid välja, et käidi vähestel sündmustel ning vajalikke teadmisi ja ülevaadet politsei töö kohta ei saadud piisavalt. Vastakal arvamusel olid ka fookusgruppis osalenud – osa neist pidas sellist praktikat kasulikuks, teised mitte.

„Paljud olid koos väljuhiga ja käidi vähestel sündmustel. Mina mäletan ainult 3 sündmust terve päeva peale kokku ja sellepärast ei saanud piisavalt teada nende töö kohta ega näinud patrulli tööd kõrvalt.“ (Vilistlane)

„Politsei praktikale oli antud kõigest 1 päev, mida sai veeta väljuhiga. Tol hetkel ei olnud politseiametnikud vaimustuses praktikantidest. Näha ei saanud praktilisel midagi, sai sõita kõigest patrullautoga ning mõõta kiirust. Sellega praktika ka piirdus. Reaalsetele väljakutsetele väljuht ei sõitnud, seega võib lugeda seda ajaraiskamiseks.“ (Vilistlane)

„Praktika toimus vaid üks päev politsei väljuhi juures, kus ei olnud üldse valmistatud praktikandi tulemiseks.“ (Vilistlane)

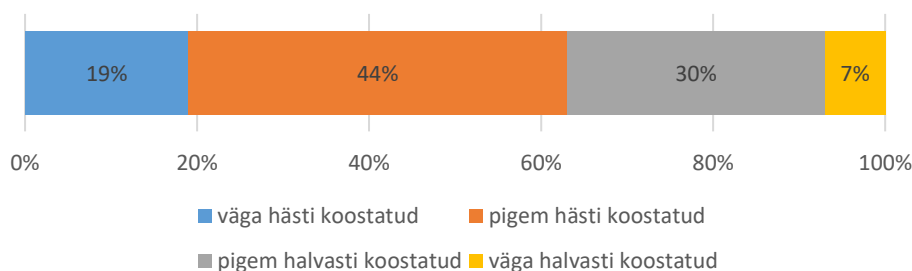
„Praktika peaks toimuma vähemalt 3-5 päeva, et saada täpsem pilt politsei tööst ja mida nemad ootavad päästekorraldajalt.“ (Vilistlane)

Suurem osa küsitluses osalenud vilistlastest leidis, et politsei praktika sisu (teemad, mida õpetati) olid hästi koostatud (63% andsid hinnanguks väga hea või hea), 37% olid vastupidisel arvamusel (joonis 17). Osa vastajatest tõi välja, et nad said politsei tööst ülevaate ja see oli neile kasulik; teine osa leidis, et rohkem tehti tööd dokumentidega, reaalsed tööd ei nähtud eriti, praktika oli liiga lühike ning otseselt ei õpetatud neile midagi ja käidi lihtsalt kaasas. Seega kokkuvõttes sõltub sellise lühikese praktika kasulikkus palju sellest, milline on juhendaja.

„Selgitati väga hästi, miks isikukirjeldus on nii oluline. Ja muud teemad seletati hästi lahti, miks need või need asjad on politsei jaoks tähtsad. Kiidaks ka väljuhti [...] - väga lahe ja jutukas meesterahvas. Seletas oma eluliste näidete ja töökogemuse põhjal asju isegi paremini kui koolis.“ (Vilistlane)

„Ei saanud politsei praktika vajadusest aru, kuna oli ainult kõigest 1 päev, mis ei andnud sisuliselt teadmisi juurde. Samuti oli suhtumise probleeme. Ei soovitud võtta endale „sappa“ praktikante, pigem leiti, et see on segav faktor töö tegemises.“ (Vilistlane)

„Taas praktika vaid 1 päev, mis ei andnud head vaadet.“ (Vilistlane, andis tagasisidet meditsiinipraktika kohta)

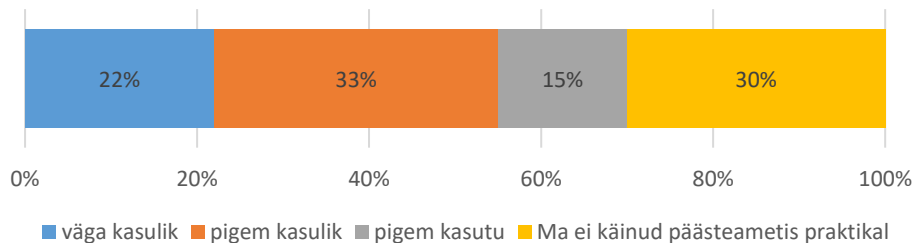

Joonis 17. Vilistaste vastuste jagunemine küsimusele „Päästekorraldaja õppe politsei praktika sisu (teemad, mida õpetati) oli ...“ (N=27).

Allikas: vilistlaste küsitlus

Praktikat päästeametis hindas 55% vilistlaste küsitluses osalenutest kasulikuks, 15% hindas seda pigem kasutuks ning 30% vastanutest ei käinud päästeametis praktikal (joonis 18). Positiivsena toodi välja, et praktika tutvustas päästjate tööd ja andis ülevaate päästeameti tööst. Samas vilistlased, kes andsid

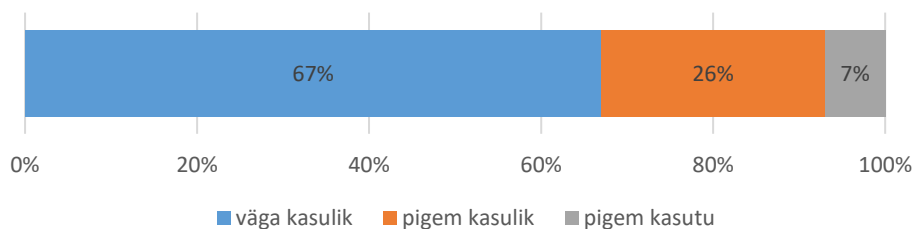
praktikale pigem negatiivse hinnangu, tõid oma selgitustes välja, et ei olnud sündmusi, kuhu oleks saanud vaatelejana minna ning määratud juhendaja ei olnud praktika juhendamisest huvitatud. Päästeameti praktika sisu (teemad, mida õpetati) oli vilistlaste hinnangul hästi koostatud (95%)⁴, üks vastanu leidis, et see oli pigem halvasti koostatud, sest kaasusi sai vähe harjutada.

Joonis 18. Vilistaste vastuste jagunemine küsimusele „Õpingute osaks olev praktika päästeametis oli ...“ (N=27).

Allikas: vilistlaste küsitlus

Praktikat kiirabis hindas enamik vilistlastest kasulikuks (93%), kaks vastanut leidis, et see oli pigem kasutu (joonis 19).

Joonis 19. Vilistaste vastuste jagunemine küsimusele „Õpingute osaks olev praktika kiirabis oli ...“ (N=27).

Allikas: vilistlaste küsitlus

Selgitustes tõid vilistlased kõige enam välja, et kiirabi praktika käigus saadi väga hea ülevaade häirekeskuse ja kiirabi koostööst ning samuti saadi ülevaade kiirabi tööst, mis oli edaspidi abiks häirekeskuses kutsete menetlemisel. Samas toodi välja ka seda, et kutsetel kaasas käimine oli pigem häiriv ja tunti, et jäädakse pigem ette.

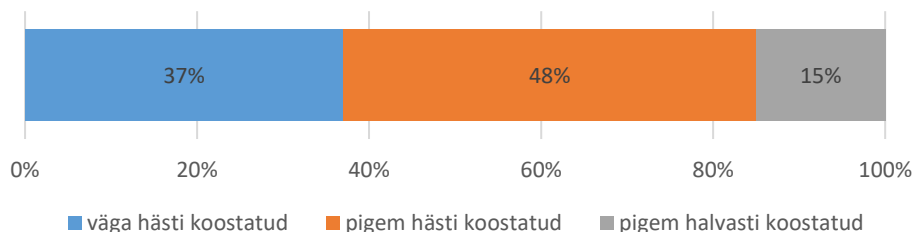
„Kodudes käimine oli üsna häiriv, sest pealtvaataja nii privaatses seisus oli olla veidi piinlik.“ (Vilistlane)

„Sai käia mõningatel kutsetel, kuid suurt olulist kasu sellest polnud. Pigem tundsid end samuti viienda rattana vankri all. Kiirabi töötajad ei olnud samuti vaimustuses, et kaasas sõidab oskamatu praktikant. Enda huvi pigem sai rahuldatud sellega, et sai näha mõningaid kutseid ja kuidas läbi HäK [(häirekeskuse) kutseid edastatakse ja milline on suhtlus koostööpartnerite vahel.“ (Vilistlane)

Ka kiirabi praktika sisule oli vilistlaste hinnang positiivne: 85% leidis, et kiirabi praktika sisu oli väga hästi või pigem hästi koostatud. Neli vastanut leidis, et see oli pigem halvasti koostatud (joonis 20). Selgitustes lisati,

⁴ Vastanute hinnangud, kes vastava praktika läbisid (N=19).

et materjalid võiksid olla kompaktsemad, rohkem võiks õpetada esmaabi võtteid ja suuniseid. Samuti toodi välja, et sel ajal oldi lihtsalt vaatleja, kellele konkreetselt midagi ei õpetatud.

Joonis 20. Vilistaste vastuste jagunemine küsimusele „Päästekorraldaja õppe kiirabi praktika sisu (teemad, mida õpetati) oli ...“ (N=27)

Allikas: vilistlaste küsitlus

Natuke alla poole vastanutest leidis, et ka praktika pikkus kiirabis ja päästeametis oli sobiva pikkusega, vastavalt 41% ja 45% vilistlastest leidsid need olevat sobiva pikkusega, samas leidsid umbes pooled, et praktika oleks võinud olla pikem. Politsei praktika puhul arvas 59% vilistlastest, et praktika võiks olla pikem (joonis 21). Eelkõige leiti, et politseipraktika võiks olla pikem, sest siis saab näha rohkem erinevaid kutseid ja saada rohkem kogemust.

„Kui olla seal päevas teatud tunnid ja käia maksimum 3 väljakutsel, siis jääb see väheks. Võiks olla 12 tundi või 2x 12 tundi ja ajal, mil väljakutseid on rohkem.“ (Vilistlane)

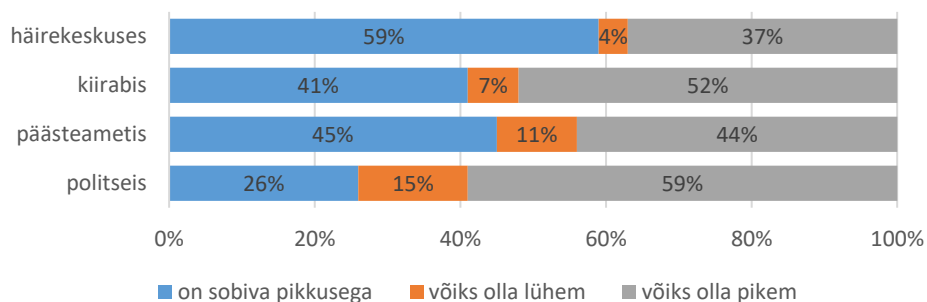
„Praktika vajadus on kindlasti olemas, kuid see peaks olema kindlasti nii patrullis, väljuhiga kui ka nt kontor. Et saada aimu erinevatest valdkondadest. Ühest korrast väljuhiga sõita veel ei anna päästekorraldajale täit pilti ega aimu.“ (Vilistlane)

Ka teiste praktikate (pääste, kiirabi) puhul toodi välja, et praktika võiks olla pikem just seetõttu, et saada rohkem kogemust ja näha rohkem kutseid. Pääste puhul toodi selgitustes välja asjaolu, et praktika ajal kutseid peaaegu ei olnudki, mistõttu vajalikku kogemust ei saadud. Seevastu kiirabis oli kutseid vilistlaste hinnangul kõige rohkem.

„5-6 tunnist ei piisa, isiklукult ei näinud ühtegi pääste sündmust. Pääste praktika võiks toimuda päästekomandos, mitte sõita ringi P5-ga [operatiivkorrupidajaga].“ (Vilistlane)

„Kuna pääste valdkonna hädaabikutseid on vähe, siis pigem võiks leida statistika alusel komando, mis sõidab kõige tihedamini väljakutsetele. Samuti teha praktika pikemaks, et päästekorraldaja saaks osa nii komandost kui ka PÄA [Päästeametist].“ (Vilistlane)

„Pikem praktika annab päästekorraldajale laiemat silmaringi erinevatest kutsetest.“ (Vilistlane)

Joonis 21. Vilistlaste hinnang praktika pikkusele „Praktika ...“ (N=27).

Allikas: vilistlaste küsitlus

Fookusgrupis osalenud soovitasid, et praktika võiks pigem toimuda õpingute lõpus või siis, kui õppur on asunud tööle päästekorraldajana, sest siis oskab ta küsida tööga seotud küsimusi ning saaks ka paremini aru, mida politsei-, pääste- ja meditsiinitöötajad päästekorraldajatelt ootavad – millist infot millises vormis tuleks kõne puhul sisestada, millist infot loetakse jne, sest praktikad on neis kolmes valdkonnas erinevad. Mõõndi ka seda, et paljuski tuleb see oskus töö käigus ja suheldes eri struktuuride esindajatega, kuid kasuks tuleb ka see, kui käia politseis, päästeametis ja kiirabis vaatluspraktilal eeldusel, et praktika toimub õigel ajal (mitte liiga varases õpingute faasis, mil õppur ei oska veel tähelepanu pöörata ja eristada seda, mis on oluline päästekorraldaja töö vaatenurgast ning küsida tööspetsiifikat puudutavaid küsimusi).

„Politseist hästi palju öeldakse, et liiga vähe infot kirjutate. Et räägitakse palju rohkem tegelikult (inimesed, kes helistavad).“ (Fookusgrupis osalenu)

Kokkuvõte: olulisemad probleemid, astutud sammud nende parandamiseks ja soovitud

Päästekorraldaja õppes on vastuvõetute ja lõpetajate arv viimastel aastatel vähenenud: kui 2013/2014 ja 2014/2015 õppeaastal lõpetas õppe 18 inimest, siis 2015/2016 õppeaastal 16 ja 2016/2017 õppeaastal 12 inimest. 2018/2019 võeti õppesse vastu 14 õppurit.

Soovitus: kaaluda tuleks sessiooniõppe vormi rakendamist lisaks statsionaarsele õppele. See võimaldaks õppida ka töökoha kõrvalt ning kui ajastada lõpetamine võrreldes statsionaarse õppega erinevalt, nt talveperioodi, siis saaks häirekeskus päästekorraldajate juurdekasvu kaks korda aastas.

Häirekeskuse administratsiooni, keskuste juhtide ja valvevahetuse juhtide sõnul algavad probleemid õppurite vastuvõtmisest. Kõige suuremaks probleemiks peetakse seejuures keeleoskust: väga nõrga keeleoskusega õppurid saavutavad õpingute aja jooksul (10 kuuga) edukalt töö tegemiseks vajalikul tasemel eesti või vene keele oskuse üksnes siis, kui nad on ise väga motiveeritud ja andekad. Päästekorraldaja töö eeldab ka teatud isiksuseomadusi: empaatiavõimet, stressitaluvust, valmidust töötada vahetustega, sh öistes vahetustes jne. Viimastel aastatel on esinenud juhtumeid, kus õppur ei ole kehva keeleoskuse või isiksuseomaduste sobimatuse tõttu õpinguid lõpetanud.

Soovitus: õppurite vastuvõtmisel peaks välistama kandidaadid, kelle keeleoskus väga nõrk või kelle isiksuseomadused ei ole sobilikud tööks päästekorraldajana.

Päästekorraldaja õppesse vastuvõetud on viimastel aastatel käinud häirekeskuses tööga tutvumas (n-ö tutvumispraktika). See on õppuritele vabatahtlik vaatluspraktika, mille mahu otsustab ta ise.

Soovitus: tutvumispraktika peaks olema kohustuslik, kestma vähemalt kaks vahetust ja sisaldama ka öiseid vahetusi, et tulevane päästekorraldaja saaks enne õpingute algust aru, kas selline töötamise rütm ja töö sisu sobib tema elukorralduse ja tervisliku seisundiga.

Päästekorraldaja õpe sisekaitseakadeemias koosneb teoreetilisest ja praktilisest osast, mis toimuvad sisekaitseakadeemias, ja praktikast häirekeskuses. Teoreetilisse ossa kuuluvad alus-, politsei, pääste ja meditsiini moodul ning keeleõpe (vene või inglise keeles hädaabiteadete menetlemine). Praegu järgneb praktika häirekeskuses teoreetilisele õppele. Praktika toimub kevadel kaks kuud (aprillis-mais). 2018/2019 õppeaastal kaalusid sisekaitseakadeemia ja häirekeskus koostöös esimest korda süsteemi kasutamist, kus alates oktoobrist toimub praktiline õpe kahes grupis: üks grupp jääb kooli praktilist osa tegema, teine läheb häirekeskusesse praktilist õppetööd läbi viima (ja vastupidi). Seal jagatakse grupp omakorda kaheks: osa õppuritest tutvub töösaalis päästekorraldaja tööga, teine osa õpib häirekeskuse õppeklassis komplekskaasuste lahendamist. See oleks hea võimalus lahendada mitmeid uuringus selgunud kitsaskohti, eelkõige annaks võimaluse õppida reaalsete juhtumite abil ja viia praktilist õppetööd läbi väikestes gruppides, mis annab suuremad võimalused (individuaalseks) tagasisideks. 7. septembri uuringu töökohtumisel selgus, et 2018/2019 õppeaastal siiski selline süsteem ei rakendu.

Soovitus: teoreetiline ja praktiline õpe peaksid kogu õpinguaja jooksul vahelduma, et tulevased päästekorraldajad saaksid koolis õpitut kohe praktikas kogeda ning vastavalt sellele ka oma teadmisi ja oskusi koolis teoreetilise õppe käigus arendada.

Soovitus: teoreetilist õpet peaks viima rohkem e-õppe põhiseks ning selle arvelt suurendama praktilise õppe osakaalu, arvestades seejuures õppeainete mahtudega. E-õppe osakaalu suurendamisel tuleb esmalt iga õppeaine puhul õppejõul koostöös sisekaitseakadeemia ja soovitatavalt viimase paari aasta vilistlastega (suuniseid leiab ka käesolevast aruandest) välja selgitada, milliseid teemasid oleks mõistlik e-õppe põhiselt õpetada.

Keeleõppe on seni toimunud intensiivkursusena õppeaasta teises pooles, kuid päästekorraldaja õppe läbinute sõnul ei võimalda see keeleoskust vajalikul määral omandada.

Soovitus: keeleõppe peaks toimuma läbivalt õppeaasta jooksul.

Päästekorraldaja töö on stressirikas. Vilistlaste sõnul ei tekkinud neid õpingute jooksul arusaama, kuivõrd pingeline töö on ning sellega toimetulemise võtteid õpetati põgusalt.

Soovitus: teoreetilises ja praktilises klassiruumiõppes tuleks kasutada reaalelu juhtumite salvestusi, mis aitaksid luua arusaama, kui pingerikas töö on.

Soovitus: teoreetilises ja praktilises klassiruumiõppes tuleks suuremat tähelepanu pöörata psühholoogiale (sh kriisipsühholoogiale) ning läbirääkimisõppe arendamisele.

Praegu kasutatakse õppes väga vähe praktiliste juhtumite salvestusi. Põhjusena nimetavad häirekeskuse ja sisekaitseakadeemia esindajad andmekaitsepiiranguid. Samas oleks reaalse juhtumitega tutvumine õpingutes väga vajalik mitmel põhjusel: nii saaks tulevased päästekorraldajad paremini aru, kui palju kõrvalist infot kõned sisaldavad ja õppida helistajat suunama olulist infot andma; valmistuda ette emotsionaalselt keeruliseks tööks jne.

Soovitus: teoreetilises ja praktilises klassiruumiõppes peaks märgatavalt rohkem kasutama reaalse kõne salvestusi.

Praegu on õpe paljuki tüüpjuhtumite põhine, kuid päästekorraldajad puutuvad töös palju kokku ka selliste kõnedega, mis ei mahu tüüpjuhtumite alla. Vähe pööratakse tähelepanu väljakutseks mitterealiseeruvatele kõnedele, mis moodustavad tegelikult märkimisväärse osa häirekeskusesse laekuvatest kõnedest ning ka kompleksjuhtumitele. Seetõttu leiavad lõpetajad end tööle asudes olukorrast, kus nad ei oska sellistele kõnedele reageerida. Samuti õpetatakse lahendama n-ö ekstreemseid juhtumeid, kuid vajalikul määral ei tutvustata lihtsamaid igapäevajuhtumeid.

Soovitus: teoreetilises ja praktilises õppes peaks suuremat tähelepanu pöörama ka väljakutseks mitterealiseeruvatele kõnedele, tüüpjuhtumite alla mittemahtuvatele kõnedele kui kompleksjuhtumitele. Selleks tuleks kasutada reaalse kõne salvestusi.

Soovitus: rohkem võiks õppes kasutada n-ö lihtsamaid igapäevajuhtumeid, mis tuleks välja valida koostöös häirekeskusega.

Kõne juhtimisele pööratakse klassiruumis toimivas praktilises õppes vähe tähelepanu. Ei õpetata ajapiirangu jälgimist ega kasutada häirekeskuses kasutatavaga analoogset süsteemi, mis võimaldaks õppuritel omandada tööks vajalikud võtted.

Soovitus: klassiruumis toimuvad praktilises õppes peaks kasutama simulatsioonisüsteemi, mis oleks analoogne sellega, mida kasutavad häirekeskuses töötavad päästekorraldajad, sh peaks õpetama ka ajapiirangu jälgimist.

Praegu kasutatakse e-õppe keskkonda Moodle peamiselt õppematerjalide (slaidid, kaasused) õppuritele kättesaadavaks tegemiseks, mõned õppejõud ka õppurite oskuste testimiseks ja õpilastelt tagasiside kogumiseks. Tagasihoidlikult kasutatakse e-õppe vahendeid.

Soovitus: selleks, et suurendada praktilise õppe osakaalu (vt soovitusi ülal), peaks arendama e-õppe vahendeid. Ühelt poolt võimaldaksid need omandada osa teoreetilisest õppematerjalist iseseisvalt (nt eellugemise materjalid) ja keskenduda teoreetilises klassiruumiõppes rohkem diskussioonile; teisalt saaks e-õppe materjalide teel õppurid iseseisvalt tööks vajalikke oskusi arendada. Näiteks võiks välja töötada testid, mille abil harjutada tüüpjuhtumi määramist, sh väljakutseks mitterealiseeruvate kõnede äratundmist; samuti sümptomite abil haigusseisundi kindlakstegemist, kõnes olulise info eristamist ebaolulisest; kõne põhjal info sisestamisel ajapiirangu jälgimist jne.

Teoreetilises õppes leidub teemasid (neid on tutvustatud aruande peatüki 3 alaosades moodulite kaupa), mida päästekorraldajatel oma töös tarvis ei lähe.

Soovitus: teoreetilise klassiruumiõppe õppejõud võiksid koostöös vilistlaste ja häirekeskuse ekspertidega õppeprogrammi kuuluvad teemad üle vaadata ning jätta välja need, mida ei ole päästekorraldajatel töös tarvis. Need võiks n-ö silmaringi laiendamise eesmärgil lisada e-õppe materjalina e-õppe keskkonda, kus õppurid saaksid nende teemadega iseseisvalt tutvuda.

Soovitus: tuleks kaaluda e-õpiku loomist. See aitaks õppekvaliteedi tõstmisele kaasa mitmel viisil. Esiteks saaks õppurid sel juhul osa teemadest läbida iseseisvalt (nt kuidas otsida õigusakte). Teiseks saaks õppejõud sel juhul paremini aru, millised teemad on päästekorraldaja töö seisukohalt esitatud liiga põhjalikult või pinnapealselt. Kolmandaks saaks sellist õppevahendit hoida pidevalt ajakohasena, kuna hõlbub on teha parandusi ja täiendusi.

Praktilise õppe rühmad on suured, mistõttu saab iga õppur vastata päeva jooksul vaid paarile kõnele. Ülejäänud õpilastel on küll võimalik kõnesid n-ö kaasa mõelda, aga tihti napib nende ühiseks analüüsimiseks aega. Kui teine õppur vastab kõnele, siis on õppimise efekt tagasihoidlik, kuna ei ole võimalik ise kõnet juhtida (teha teisi valikuid, küsida teisi küsimusi).

Soovitus: praktilise õppe rühmad peaksid olema väikesed (maksimaalselt 4 inimest), et õppurid saaksid rohkem kõnesid vastu võtta ja õppejõududel oleks võimalik anda rohkem individuaalset tagasisidet.

Varasematel aastatel on esinenud õppetöö korralduses erinevaid probleeme: tunnid on ära jäänud nii, et õpilasi ega õppejõude pole sellest informeeritud, praktilise klassiruumiõppe õppejõududele ei ole edastatud tunni ettevalmistamiseks vajalikku infot ja materjale piisava ajavaruga, õppejõududele saadetud info kalenderplaani kohta on olnud ebaõige jne. See vähendab häirekeskuse ekspertide huvi panustada õppetöö läbiviimisse.

Soovitus: õppetöö korralduses tuleks pöörata tähelepanu aruande peatüki 3.2 lõpus nimetatud probleemidele ja püüda neid edaspidi vältida. Sisekaitseakadeemia ja häirekeskuse esindajad loodavad, et õppetöö läbiviimise sujuvamale korraldusele aitab kaasa see, et alates 2018/2019 aastast töötab

sisekaitseakadeemias poole kohaga häirekeskuse töötaja, kelle ülesandeks on mh klassiruumi õppe õppetöö praktilise poole koordineerimine.